

MIS
SAAB, KUI
MEDITSIIN
KUULUTAB
TEID
SURIJAKS?

KUIDAS
ÕPETATAKSE
PUUETEGA LAPSI
AMEERIKAS?

KELLEL
TÄPSELT ON
ÕIGUS
NARKOOSIS
HAMBARAVILE?

KAS
HOOLDAJA-
TOETUSE SAAJA
ON TÖÖTAJA
VÕI TÖÖTU?

APRILL 2012

PUUTE PUNKTID

SÕLTUMATU AJAKIRI, MIS VÕITLEB ERIVAJADUSTEGA INIMESTE ÕIGUSTE EEST

KÕIK EESTI PUUETEGA INIMESED, NENDE LÄHEDASED JA
NENDEGA TEGELEVAD SPETSIALISTID – ÜHINEGE!

NR 7

FOTO: HEIKO KRUISTI

MINEMA VISATUD, KUID SIISKI TAGASI TULNUD

PÕLETAVAD TEEMASID JÄRGMISES NUMBRIS:

KAS EESTKOSTETAV ON SEADUSTE SILMIS LEIBKONNA LIIGE VÕI MITTE?
KUIDAS LUUA PSÜÜHILISTE ERIVAJADUSTEGA INIMESTELE TÖÖKOHTI?
MIDA HAKATA PEALE AUTISTIGA, KELLEL TEKIVAD AGRESSIIVSUSHOOD?

ÄKKI ON SEE HOOPIS AUASI

 Puutepunktid on hakanud ületama riigipiire. Meile jutustas oma loo ema, kes lahkus autistist tütreaga ookeani taha paarkümmend aastat tagasi. Siinsed spetsialistid valmistasid ema ette leppimaks sellega, et koolieelses eas pikalt kõneta olnud ning hiljemgi ebatavaliselt suhtlev ja käituv laps on vaimupuudega. Pühendunud ja targa ema jõupingutuste toel lõpetas tüdruk USA-s tavakooli, õppis keemiainseneriks ja kaitseb praegu doktoritööd ühes Euroopa tunnustatud teaduskeskuses.

See lugu võib olla ekstreemne ja erandlik, kuid mulle läks ema jutust hinge üks teine asi. Ta rääkis, et USA-s tööle asumise järel olevat ta esiti püüdnud kolleegide ringis erivajadustega lapse teemat mitte puudutada. Et mine tea, äkki veel vaadatakse viltu, hakatakse mõtlema, et laps segab töötamast, vähendab erialast panust. Kuid arusaadavalt tilkus see tasapisi välja – vaja oli lapse pärast aegu sättida jms. “Hakkasin märkama, et mida rohkem mu lapse erivajadused jutuks tulid, seda enam hakati mind hindama. Et inimene, kes saab hakkama puudega lapse kasvatamise keerulise tööga, tuleb toime ka kõige raskemate tööülesannetega. Minu aktsiad üha tõusid,” meenutas ta.

Emadepäeva eel mõtisklen, miks küll Eestis valitakse aasta emadeks – ja ka isadeks – ikka inimesi, kellel on kõik tavalises mõttes eeskujulik. Kui lihtne on kasvatada terveid ja tavalisi lapsi, olla samal ajal edukas karjääril ja tubli ühiskonnaelus!

Kuid küllap valdavad meil seda teemat vaid puuetega laste vanemad.

Tiina Kangro
PEATOIMETAJA

ÜHISKOND ON MEID MÄRGANUD

Puutepunkti(de) tegijaid on tänavu tabanud lausa auhinnasadu. See on hea märk, sest kõneleb muutustest, mis toimuvad meie ühiskonna sotsiaalses tundlikkuses. Ajakirjanikke, kes avavad sotsiaalteemasid, on hakatud märkama, nende tööd väärtustatakse ja peetakse oluliseks.

19. aprillil andis Avatud Eesti Fond üle oma prestiižse aastaauhinna –Koosmeele preemia Puutepunkti(de) toimetuse juhile, ajakirjanik Tiina Kangrole. “Koosmeele auhinnaga väärtustatakse ühiskonnale olulistel teemadel algatatud, julgelt, säravalt ja argumenteeritult ellu viidud arutelusid,” põhjendas fondi juht Mall Hellam. Ta lisas, et nõukogu otsus oli sel aastal täiesti üksmeelne. Varem on Koosmeele auhinnaga pärjatud Marju Lauristini, Rein Taagepera, David Vseviõvi, Allar Jõksi, Maimu Bergi jt.

Tiina Kangrole oli see tänavu juba teine suur tunnustus. Eelnes Eesti Ajalehtede Liidu 2011. aasta parima arvamuse loo auhind Postimehes ilmunud artikli eest “Juhtmega seina küljes”.

Ajakirjanikku ja teletoimetajat Anne Lille tunnustas aga Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsioon rahvusvahelisel sotsiaaltööpäeval aukirjaga sotsiaalvaldkonna teemade tundliku ja meisterliku kajastamise eest.

Olgu lisatud vaid see, et nii Tiina kui ka Anne on sotsiaalteemade kajastamisega tegelnud kaugel üle kahekümne aasta. Selliseid inimesi on Eestis vähe. Sellise kogemuse baasil on tõesti võimalik sügavuti minna.

Puutepunktide toimetus

LENDA RAHUS, VÄIKE INGEL...

Väikese Triinu maine teekond lõppes ülestõusmis-pühade eel. Küllap saabuski ta siia maailma nendeks nappideks ja valulisteks hetkedeks üksnes selleks, et jagada õpetust – meedikutele, sotsiaalhoolekande korraldajatele ja meile kõigile – inimestele. Nüüd on kõige tähtsam, et Triinu ema “tagasi” tuleks. Toetame teda, kas või mõtetes.

VÄLJAANDJA
MTÜ PUUTEPUNKTID
FAEHLMANNI 12,
10125 TALLINN
TEL 628 4405
E-POST INFO@VEDUR.EE
WWW.VEDUR.EE

© OÜ HARIDUSMEEDIA 2012
PEATOIMETAJA TIINA KANGRO
TOIMETAJAD ANNE LILL,
KAIDOR KAHAR
KEELETÖIMETAJA KAJA TÜRK
TRÜKIARV 10 000
TELLIMINE WWW.VEDUR.EE

PUUDEGA ÕDE-VEND ÕPETAB MAAILMA NÄGEMA

MEIE KAUDU LÄKITAS ÜKS EMA HINGEST TULEVA KIRJA REEDALE. TEMA MEELEST EI TOHIKS MINGIL JUHUL MÕELDA, ET PUUDEGA LAPSE TÖTTU JÄÄVAD TEISED LAPSED MILLESTKI ILMA.

Minu arvates on ta teinud oma lastele suurima kingituse, mis on üleüldse emana tema võimuses. Vähemalt mina oma kogemusele tuginedes olen küll sellele veendumusele jõudnud.

See, et meie tervetel lastel on võimalus elada koos selliste eriliste inimestega, on suurim elukogemus, mida me eales saame neile anda. See on ainus võimalus kasvatada neist eluterve mõttemaailmaga inimesi. Minu arvates on see ülima hoolivuse ja vastutustunde õpetamise küsimus. Tegelikult kõige olulisem elu väärtustamise õpetamine.

See, milline on meie ühiskonnas suhtumine puudega inimestesse – see on jube. See hirm ja paanika kõige “ebanormaalse” ees. Isegi kogu süsteem – riik, ametnikud, arstid ja suures osas ka puuetega inimestega tegelejad – nad tegelikult kardavad meie lapsi. Mis siis veel rääkida tavalistest inimestest?

Puuetega inimesi ei tahe- ta näha, selle teema olemasolu ei soovita tunnustada. Saaks neile ainult sildid külge kleepida ja nad m i n -

gisse kindlasse kohta ära suunata! Meie ühiskonnas ei võeta neid veel kui normaalse elu normaalsel osal.

KOHUTAVAD HIRMUD

Minul endal on kolm last. Esimene laps, puudega poeg on 16-aastane, väiksemad on neljane ja paari-kuune. Kaksteist aastat ei julgenud ma rohkem sünnitada... Küsisin endalt, mis saaks siis puudega lapsest, kui palju mul jääks aega teiste laste jaoks jne. Paljud teevad selle vea, et ei saagi rohkem lapsi.

Juba praegu näen oma nelja-aastase pealt, kui teistsugune ta on meist erinevate inimeste suhtes oma eakaaslastega võrreldes. Kuidas ta seda, tema jaoks ju praktiliselt täiskasvanud meest kantseldab, teda oma mängudesse võtab. Ja kuidas teda kaitseb... Ta suhtub mu puudega poega täiesti normaalselt. Ja ta juba oskab märgata enda kõrval ka teisi inimesi, kellel on mingi tervisehäda või erivajadus. Tema ongi üldse esimene inimene, kes üleüldse elus on minu poega võtnud kui normaalsel inimest. Mis siis, et tegelikult on ta väga raskest seisus... vennakese jaoks on ta lihtsalt natuke teistsugune.

Tänu oma tervetele lastele olen ka ise saanud paljudest kompleksidest üle, ma juba julgen oma puudega last ka tavaliste inimeste seltskonda viia. Seal tuleb hästi välja, kuidas kogu seltskond, nii täiskasvanud kui ka lapsed, lihtsalt kardavad teda. Ollakse ebaviisakad, kohmetud. Samas näen oma tervet last puuetega laste seltskonnas, seda, kuidas ta kõigiga vabalt suhtleb, suudab kohe ühise keele leida. Mitte mingit hirmu, kohmetust vms.

Ma arvan, et meie lastel ei ole tänu oma kodust saadud elukogemusele selliseid probleeme nagu enamikul osal ühiskonnast. Nad on lihtsalt nii palju rohkem oma elus näinud ja kogenud.

Ja kas see polegi olulisim, mis me emadena saame oma lastele pakkuda? Elukogemus ja silmaring. Muidugi on teine teema tuleviku küsimus – kas me soovime, et meie lapsed peaksid oma puudega õde-venda hooldama pärast meie jõu raugemist... aga vähemalt ei tohi mõelda ja ennast süüdistada, et nende lapsepõlves midagi vähem on olnud. Et nad millestki ilma on jäänud.

Jõudu ja vastupidamist Reedale!

Ühe puudega lapse ja kahe “normaalse” lapse ema Kesk-Eestist

Kallid Puutepunktide lugejad!

Jagage meiega oma mõtteid puuetega laste õdede-vendade olukorrast. Tahaksime järgmistes numbrites põhjalikumalt sellel keerulisel ja tundlikul teemal peatuda. Ootame teie mõtteid meiliaadressile info@vedur.ee.

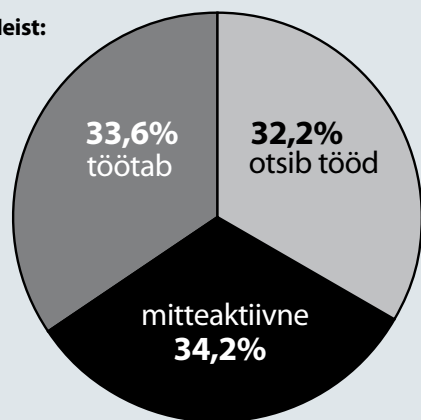
KORRALIKUD TUGITEENUSED MUUDAKSID PUUETEGA INIMESID ISESEISVAMAKS

Aasta alguse seisuga on Eestis määratud püsiv töövõimetus 89 129 tööealisele inimesele (18-aastasest vanaduspensionieani). Neist 1500-l on 10–30-protsendine töövõimetus, ülejäänute töövõimetus on 40–100 protsenti.

TÖÖVÕIMETUSEGA INIMESTE VANUSELINE JAOTUS

18–24 a	5458	55–59 a	22 724
25–39 a	15 811	60–62 a	8706
40–54 a	36 430		

Neist:

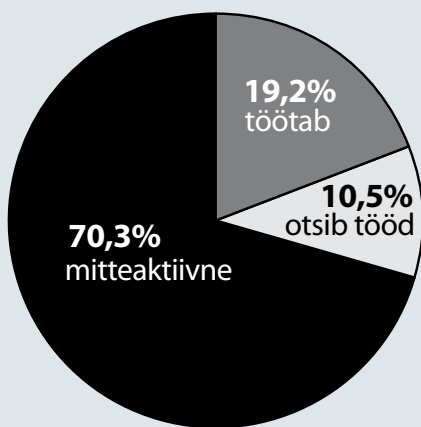
TÖÖVÕIMETUSEGA INIMESTEST 39 100-L EHK PISUT VÄHEM KUI POOLEL ON KA PUUE

Neist on

Keskmise puudega (vajab aeg-ajalt kõrvalabi)	16 500 (42,2%)
Raske puudega (vajab kõrvalabi iga päev)	18 200 (46,5%)
Sügava puudega (vajab pidevat kõrvalabi)	4400 (11,3%)

Ometi teeb vaid 7500 tööealist puudega inimest mingit tööd ning vaid 4100 püüab tööd leida ja on registreerinud end töötajaks.

KOKKU 39 100 INIMEST

ALLIKAS: STATISTIKAAMETI 2012. AASTA ANDMED

TUGITEENUSTEGA NOORTEKODU LIIKUMISPUUETEGA INIMESTELE

LIIKUMISPUUETEGA NOORTELE OLEKS VAJA RAJADA SUUREMATESSE LINNADESSE TUGIKODUD, KUS NAD SAAKSID TÄISKASVANUNA JÄTKATA OMA ELU KA VÄNEMATE PIDEVA ABITA, ÕPPIDA AMETIT, SIIRDUDA EDASI ÜLIKOOLOO JA EDASPIDI TÖÖL KÄIA.

Just säärase noortekodu rajamisest unistab Tallinna tehnikaülikooli magistrant ja IT-ettevõtja Alina Poklad (25), kelle toimekast elust kirjutasime üle-eelmises ajakirjanumbris. Alina juhib muude tegemiste kõrval Eesti Lihasehaigete Seltsi ning koos teiste edasipüüdlike ja hakkajate ratastoolnoortega tahavad nad lähiajal paberile saada lihtsa ja selge plaani, kuidas selline noortekodu peaks välja nägema. Seejärel loodavad saada sellele sotsiaalministeeriumi ja kohalike omavalitsuste heakskiidu.

Alina rääkis oma loos, kuidas ta käib nii ülikoolis kui ka tööl koos emaga, kes aitab teda transpordis, lumistel tänavatel ja isiklikes toimingutes. Kõik tema saatusekaaslased sõltuvadki igapäevaelus täielikult oma perekonna toest. Kuid ka kõige ennastalgavamad vanemad ei kesta igavesti, ühel hetkel nad enam ei jaksa või kaovad oma järeltulijate kõrvalt sootuks.

Ja oleks ju normaalne, et puuetega laste vanemad ei peakski ööpäev läbi kuni surmani pingutama. Ka puuetega lastel peaks olema võimalik täiskasvanuks saanuna kodust lahkuda ja hädavajalike tugi-

teenuste toel iseseisvat elu alustada.

“Paraku on riigil meie jaoks praegu pakkuda vaid hooldekodu. Sotsiaalajas me lihtsalt ei tuleks toime, sest meil pole vaja mitte “silma peal hoida”, vaid me vajame kõikide toimingute juures palju enam abi,” räägib Alina. “Hooldekodusse minnek oleks aga meie raiskamine. Meie võimekus on suurem. Seal jääksime lihtsalt ülalpeetavateks, mis oleks täiesti vale,” ütleb Alina.

ÜHISKODUD LINNADES

Alina ideega on hästi kursis ka Eesti Liikumispuuetega Inimeste Liidu juhataja Auli Lööke. “Meil teavad kõik Maarja küla ja teisi noortekodusid, mis on rajatud intellektipuudega noortele toetatud elu pakkumiseks. Need külad asuvad enamasti rahulikes paikades linnakärast eemal. Kuid nagu teame ka mujalt maailmast, oleme näinud kolleegide juures Soomes, siis need inimesed, kelle ainsaks takistuseks on liikumispuue, vajaksid tugikodusid just tõmbekeskustesse, kus lähedal on õppimis- ja töötamisvõimalused, kultuurielu jne.”

Otse loomulikult ei jagu Eesti sotsiaalsfääris praegu ressursse selleks, et anda igale abivajajale kogu päevaks kõrvalise isikliku abistaja. Kui aga hulk selliseid inimesi elaks koos ja see elamine oleks nende vajadustele hästi kohandatud, saaks hakata ka palju väiksema hulga abijõuga.

“Neil oleks seal ööpäev läbi võimalik saada abi isiklikes toimingutes. Seal saaks kor-

raldada ka liikumist õppeasutustesse või tööle. Sinna saaks rajada n-ö kollektiivse kodukontori, kust näiteks IT-spetsialistid saaksid teha tööd firmadesse jne. Väga paljud liikumispuudega noored inimesed õpivadki just infotehnoloogiat. Aga sellises noortekodus saaks kohapeal korraldada ka muid töötamisvõimalusi. Samas oleksid lähedal kõik vajalikud asutused, pangad, poed, kultuuriasutused. Noored saaksid vabal ajal omavahel suhelda, koos midagi ette võtta. Kui igapäev neist on peidus oma kodus, muututakse üksildaseks, jäädakse elust hoopis kõrvale,” kirjeldab Auli Lööke.

Just lihasehaiged on Lööke-

se sõnul liikumispuuetega inimeste seas need kõige raskemad ja suurema abivajadusega. “Nemad ju kasutavad enamasti elektriratastooli. Teinekord on tõesti nii, et liigubki ainult üks käsi ja seegi vaid niipalju, et käsitseda tooli juhtimispuliti. Kui ikkagi lihased ei tööta, siis ei saa ise ei toolist voodisse ega voodist välja. Ei saa ennast isegi ise keerata. Aitad ta voodisse ja ta on seal nagu suur sitikas selili ega saa ise midagi teha. Kuid aitad ta arvuti taha ja ta teeb seal oma poole käega imesid. Miks me ei peaks siis neid toetama, et nad saaksid olla n-ö kaasas ja vajalikud?” räägib ta.

Ja peale lihasehaigete on ju

Alinal on siiani hullupöörana vedanud, kuna ta elab pealinnal lähedal ja perekond on pühendunud tema toetamisele. Täiskasvanu inimese elu ei tohiks aga sõltuda vaid elukohast ja sugulastest.

FOTO: HEIKO KRUUSI

veel palju teisigi, kes saaksid selliste noortekodude abil iseseisvuda.

Auli Lööke teab näiteid, kus niisugused tublid ratastoolnoored on lähedaste toel käinud läbi haridustee kuni kutse- või ülikoolidiplomini, kuid siis, vanemate jaksu raugedes, siiski koju nelja seina vahele jäänud.

VAJALIKUD INIMESED

Riik on kulutanud raha nende inimeste haridusele ja kutseõppele, kuid nüüd ühtäkki ei oska ega tahagi midagi tagasi saada.

Või on taas küsimus selles, et haridusrahad, millega puuetega lapsi ja noori õpetatakse, ja sotsiaalrahad, millega pakutakse tugiteenuseid, asuvad Eestis eri rahakottides? Ja riigis pole kedagi, kes näeks tervikut. Ehk siis oskaks kokku arutada, mis on *summa summarum* ühiskonnale kasulik.

Alina kinnitab, et noortekodu idee pole üldsegi mõeldud selliselt, et maksumaksja peaks selle kinni maksma. “Loomulikult suudame osa teenuste eest maksta ise, kui me saame töötada ja teenida. Kuid kui ma praegu kodus elades arvan läbi, kui palju läheks maksma see, kui ostaksin kõik vajalikud teenused ainult endale ise sisse, siis kaotaks igasugune töö käimine mõtte. Siis jõuaksingi majanduslikult mõeldes sinna, et istun kodus ja püüan end elatada töövõimetuspensionist. Kui ema-isa kõrvalt kaovad, lasen riigil saata end hooldekodusse. Seepärast ongi vaja korraldada asjad juba nüüd targemalt – et kõik võidaksid,” mõtiskleb ta. **Tiina Kangro**

LÕPETAME SELLE JAMA ÜKSKORD OMETI ÄRA!

ÜLO KÄPPAL (79) ON LIIKUMIS-PUUDEGA INIMESE STAAŽI PEA POOLSAJANDIT. TA ON AMETILT INSENER, INVALIDINA KOGU ELU TÖÖD RABANUD. TEMA PROJEKTEERITUD ON KA PALJUDE EESTIMAA HAIGLATE VESIRAVILAD JA BASSEINID. NÜÜD VANUIGI ON MEES AGA ASUNUD VÕITLUSSE, ET PEATADA ARUTULT PÖÖRLEV REHABILITATSIOONI-RAHADE KEERUTAMISE KARUSSELL.

Oma esimese appikarje saatis Käppa riigijuhtide poole teele üle kaheksa aasta tagasi. Uus ja plaanitult uhke rehabilitatsioonisüsteem oli siis küll vaid lapsekingades, kuid numbritega töötama harjunud mees nägi selle kitsaskohtadest läbi. "Peatage raha raiskamine, inimesed vajavad taastusravi, aga teie sunnite neid jooksuma mööda asutusi, mängima kaasa kallite rehabilitatsiooniplaanide vorpimisel, mille ainus funktsioon on kantida oma süsteemi sees raha," oli tema sõnum.

Mees on teinud arvutusi, et füsioteraapiatund võib rehasüsteemis minna isegi neli-viis korda kallimaks, kui on selle tegelik hind.

Käppa on püüdnud avada järjekorras kõikide sotsiaalministrite – Jaak Aabi, Maret Maripuu, nüüd ka Hanno Pevkuri silmi, koputanud järjestikku riigikogu sotsiaalkomisjoni esimees-

te ning isegi riigikontrolöri ja õiguskantsleri südametunnistusele. Oma järjest kasvavas meelegeites saatis ta paar kuud tagasi kirja isegi proua Evelin Ilvesele, kellelt sai kiirelt vastuse, et kiri on suunatud edasi Pevkurile, kellelt vastust oodatakse ka presidendile. "Kõik ülejäänud on pidanud mind puhta napakaks. Et üks taat on vanadusest segi tõmmanud ja tülitab meid siin oma kirjadega. Vaja ära põrgatada selline! Vahel, tõsi, saan ka mõne sisutu vastuse, mida piinlik lugeda," kirjeldab mures mees.

EBAVAJALIKUD PLAANID

Ülo Käppa räägib eelkõige eakate puuetega inimeste eest. Ta saab aru, et lastele ja noortele oleks tegelikult midagi plaani sarnast kindlasti vaja. Kuid see peaks siis olema ka tõesti toimiv plaan, millest ka hiljem lähtutakse, millele tuleb taha sisu ja mis aitab inimesel realselt oma maksimumi saavutada, ühiskonda lõimuda. "Olen aga aru saanud, et ka lastele vorbitakse neid plaane pigem "linnukese" pärast. Et saada mingit närust 371-eurost riiklikku lapsehoiuteenust või pakki soodushinnaga mähkmeid, peab sul kõigepealt olema plaan," lööb ta käega.

"Eestis on ligi 130 000 puudega inimest. Neist lapsi on ligi 8000, tööealisi 50 000 ja eakaid 70 000. Meid eakaid ei ole aga vaja rehabiliteerida, tööturule tagasi aidata, meil on vaja võimalikult hästi funktsioneerida, et me ei muutuks koormaks perekonnale ega hoolekandesüsteemile. Paljusid meist hoiaks liikumas kaks-kolm korralikku taastusravikuu-

ri aastast. Kuid see on tasuline – selleks meil pensionist ravimite kõrvalt raha ei jätku. Rehasüsteemi kaudu on puudega inimesel õigus saada viis tundi füsioteraapiat aastast (mille maksumus on kokku sadakond eurot), kuid selle jaoks peame laskma endaga lolli mängida, et teha rehaplaan. Plaani tegemise käigus kirjutatakse asutuste vahel paberil maha 191,73 eurot," muretseb mees.

Seega jääb iga sellise plaaniga pea kahel inimesel oma viis korda füsioteraapiat saamata. Ja rehaplaani tegemine võib õgida ka rohkem raha, kui sinna lisanduvad sõidurahad. "Kui kodu lähedal asuval nn rehasutusel näiteks pole enam limiiti ja plaani saamiseks peab reisima kodumaa teise otsa," kirjeldab Käppa.

INIMESTE JAOKS

Ülo Käppa on välja uurinud, et aastast tehakse Eestis umbes 9000 rehaplaani. Rehasüsteemist jõuab kasutama ligi 15 000 inimest aastast. "Paljude jaoks piirdubki asi plaaniga, sest kui see lõpuks valmis saab, siis pole võib-olla ühelgi ligi sajast

Eestis litsentseeritud rehasutusest enam limiiti, et sind teenu-sele võtta. Või siis ei suuda sa ise selle kõige peale sõita. Värskeks t Kuressaarde või Kuressaarest Narva. Ja kui sõidad, siis on see üks suur loterii, kas teenusel, mida pakutakse, on ka kvaliteet või mõte sees. Ja heal juhul leiad hiljem paberitest rea, millega seesama asutus on sinu arvelt kirjutatud riigi reharahadest maha veel näiteks 63,91 eurot rehaplaani täitmise juhendamise vms eest."

"Ma ei saa väita, et nende 9000 plaani seas pole ka mõnda asjalikku. Kuid olen selle kaheksa aasta jooksul rääkinud sadade inimestega, lisaks kümnete meedikutega. Nad kõik ütlevad, et jama ja raiskamine on lahti. Võtame näite. Kui 70 000 eakast tehakse kas või paarile tuhandele selline mõttetu plaan, raisatakse sel aastal puuetega inimeste aitamiseks mõeldud rahast pool miljonit eurot lihtsalt ära.

Sotsiaalministeeriumi ametnik teatas hiljuti ajalehes, et tänavu on täisealistele puute-

ga inimestele rehateenusteks eraldatud kokku 2,6 miljonit eurot. Viiendik sellest ongi siis juba siuhti läinud. Aga kui neid mõttetuid plaane on äkki veel palju rohkem? Ja kui neid tehakse aastast aastasse: viie aastaga raisatakse 2,5 miljonit, kümne aastaga 5 miljonit eurot – kroonides 80 miljonit!" Selle rahaga oleks saanud inimesi aidata!

"Muidugi on see kellelegi kasulik," jätkab ta. "Potjomkini küla on ilus vaadata. Raha püsib süsteemis ja kellelegi on kasud sees. "Linnuke" on kirjas. Lollidele saab rääkida, et meil on kõik korras," loetleb ta argumente riiklikul plusspoollel. "Kuid puuetega inimeste poolt vaadates on see ju röövimine päise päeva ajal. Kiiresti oleks vaja kutsuda politsei ja algatada kriminaalasi puuetega inimestele mõeldud rahade eriti suures ulatuses raiskamise kohta! Keegi siin riigis peab ju ometi astuma vastu ebaõiglusele!" läheb ta keema.

RAHA RÖÖVIMINE

Meest ajab eriti vihale see, et kuigi rehaplaanide hind peab eeskirja järgi sõltuma sellest, kui palju töötunde rehasutus selle tegemiseks kulutab, makstakse vaikiva kokkuleppe kohaselt kõikide plaanide eest asutustele välja maksimumhind 191,73 eurot. "Selle raha jaoks peaks viis erinevat spetsialisti puudega inimesega tegelema igapäev kolm tundi. Aga tegelikkuses räägivad nad sinuga kümme minutit. Mida neil rääkida ongi! Just sellele võltsimisele olen ma oma kirjades viidanud, kuid ei ministreid ega poliitikuid pole see puudutanud. Seega on nad

minu meelest vaikivad kaasosalised selles suurejoonelises röövimisskeemis."

"Kutsun teid kõiki üles alustama kampaaniat "Lõpetame ära!". See rehasüsteem on surmalt sündinud. Seda ei saa ka parandada. See tuleb unustada ning alustada otsast peale selge ja lihtsa põhimõttega: kogu raha inimeste abistamiseks! Olen võidelnud kaheksa aastat, kuid mul pole õnnestunud olukorda muuta. Äkki nüüd lõpuks? Mina tahan edasi minna, mul ei ole midagi kaotada. Ise ma küll enam ühtki plaani ei tee ja rehateenust ei taotle – olen vana ja väga haige. Aga ma tahan aidata neid, kes hakkavad tulevikus taastust vajama ja saama!" **Tiina Kangro**

KIIRESTI OLEKS VAJA VÄLJA KUTSUDA POLITSEI.

Inseneri arvutused

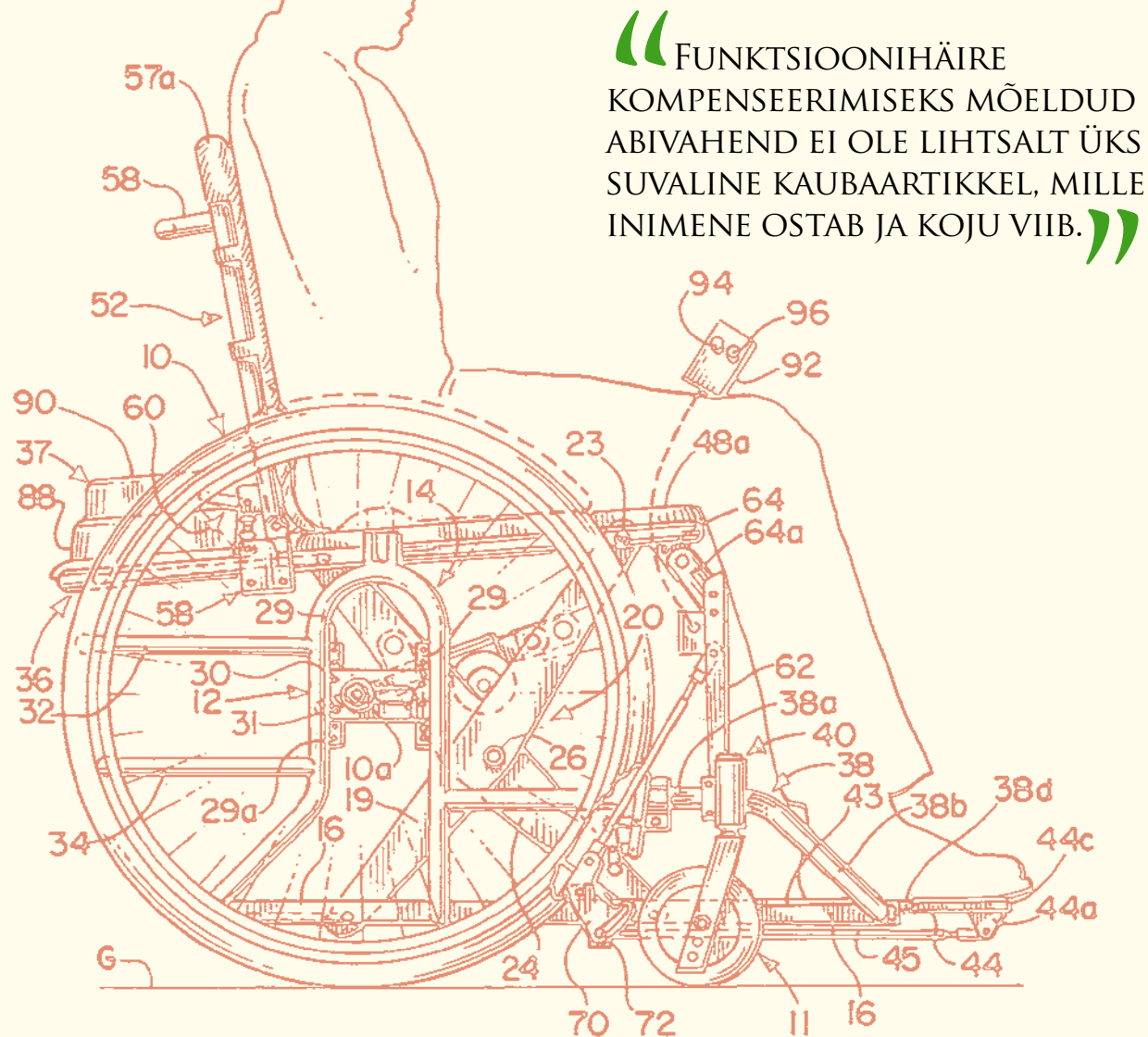
- Ülo Käppa veel krooni ajal tehtud arvutused näitavad, et rehateenuse kaudu võib riik kulutada ühele füsioteraapiatunnile hinnakirjajärgse 340 krooni asemel ka 1400 krooni. See on 4,1 korda rohkem, kui tund ise maksab.
- Võib juhtuda ka seda, et kuigi hulk raha on plaani tegemiseks juba kulutatud, jääb teraapia üldse saamata, sest asutustel on limiit läbi.
- Täiskasvanud puudega inimesele on aastast ette nähtud rehateenuseid kuni 7000 krooni (448 euro) eest.

Näide praeguste eurohindadega

- Rehabilitatsiooniplaani tegemine 191,73 €
- Sõidukulu hüvitamine kuni 41,55 €
- Ööbimine kuni 119,85 €
- Rehabilitatsiooniplaani täitmise juhendamine 63,91 €
- Füsioteraapia kuni 108,65 €
- **Kokku 525,69 €**

- Inimesele aastast lubatud kulu on 448 €
- Tund teraapiat läheb seega koos plaanitamise maksuga ligi 90 €
- Ühe tunni tegelik maksumus riiklikus hinnakirjas on 17,38 €
- Mõtteainet on küllaga!

ALLIKAD: ÜLO KÄPPA KIRJAD RIIGIJUHTIDELE 2004–2012. SOTSIAALHOOLEKANDE SEADUS

“FUNKTSIOONIHÄIRE KOMPENSEERIMISEKS MÕELDUD ABIVAHEND EI OLE LIHTSALT ÜKS SUVALINE KAUBAARTIKKEL, MILLE INIMENE OSTAB JA KOJU VIIB.”

ABIVAHEND POLE TÜKIKAUUP, VAID TARK KOGUM TEENUSEID

ENN LEINUSTE ON 36-AASTASE LIIKUMIS-PUUDEGA POJA ISA, SEEPÄRAST ON TAL OLNUD KÜLLAGA PÕHJUST MÕELDA SÜGAVUTI ABIVAHENDITE PEALE. TÄPSELT 20 AASTAT TAGASI VAHETAS TA ERIALA JA ON SESTSAADIK TEGUTSENUD IGAPÄEVASELT SELLE NIMEL, ET AIDATA RIIGIL LUUA HÄSTI TOIMIV ABIVAHENDITE SÜSTEEM.

Paraku on riik eelistanud süsteemi väljaarendamise asemel “linnukese” kirjapanekut. Või pole lihtsalt tüüri juures olnud kedagi, kes oleks suutnud aru saada, millest Leinuste ja tema kolleegid räägivad. Kuid sellisel juhul pole ju ka mõistetud, mida abivahendeid vajavatel inimestel tegelikult tarvis. Ent anname Enn Leinuste sõna.

ÜLDSÖNALINE SEADUS

Sotsiaalhoolekande seaduse § 10 ütleb, et abivahendi and-

mine on sotsiaalteenus, § 12 lisab, et haiguse, kõrge ea või puude tõttu proteesi, ortopeedilist või muud abivahendit vajaval inimesel on õigus saada vastav abivahend. Soodustingimustel antavate abivahendite saamise tingimused ja korra kehtestab sotsiaalminister.

Seadusesäte on üldine nagu kunagise maiparaadi loosung. Jääb selgusetuks, mida mõeldakse väljendite “abivahendite andmine ja saamine” ning “vastav abivahend” all. Hädaliste varustamine abivahen-

ditega on seaduse tasemel kõige vähem reguleeritud sotsiaalteenus Eestis.

Siit-sealt kostab, et seadus peabki olema lakooniline ja üldine, sellele tuleb loominguliselt läheneda ja küll asi praktiliselt paika loksus. Tahaks jälle küsida: kelle kohta see loominguline lähenemine käib? Kas loominguliselt peaks lähenema arst, ametnik, sotsiaaltöötaja, abivahendifirma või teenuse vajaja? Ning asi pole paika loksunud, pigem logiseb igast otsast. Vaatamata sellele, et nii seadus kui ka sotsiaalministri määrus on kehtinud muutusteta juba üle kümne aasta.

ABIVAHENDI VALIK

Funktsioonihäire kompenseerimiseks mõeldud abivahend ei ole lihtsalt üks suvaline kaubaartikkel, mille inimene ostab ja koju viib. “Abivahendi” all peaks tegelikult mõistma teenuste kogumit, terviklikku paketti. Esimene etapp selles pakettis on õige abivahendi valik.

Inimesel on probleem, ta on näiteks juba vana, tal on liigeseprobleemid või tasakaaluhäired ja ta vajaks käimisel lisatuge. Perearst soovib tal näiteks osta rulaatori. Aga millise neist? Ja vahest ta ei vajakski kohe rulaatorit, piisaks esialgu küünarnarkargust? Keerukamatel juhtudel soovib abivahendit eriarst. Ent ei perearst ega ka eriarst pruugi piisava põhjalikkusega erinevaid abivahendeid tunda. Ja kas igal arstil peakski olema ülevaade vahendite mudelitest, nende funktsioonidest, lisavarustusest?

Kas loota siis abivahendite müüja peale? Ükski seadus ei nõua tegelikult ka neilt pädevust. Küsimus on ju selles, kuidas vajakaolekut konkreetse tehnilise seadme abil kompenseerida. Siin läheb tarvis teadmisi kahelt poolt – nii inimese kui ka tehnika poole pealt. Ja kes tagab selle, et firma ei soovita abivahendile kallist lisavarustust hoopis oma ärihuvidest lähtudes?

KUIDAS KASUTADA?

Peale selle peab keegi õpetama inimest abivahendit kasutama. See

ongi järgmine vajalik lüli teenuste pakettis. Ei maksa arvata, et kõik laabub iseenesest. Isegi tavalise kepi korral on vaja juhendamist – kumas käes keppi hoida, kui pikk see peaks olema jne. Ratastooliga sõitma õppimine on aga juba päris keeruline. Keerukamate abivahendite juures on hädavajalik ka järelteenus – abivahendi kasutamise jälgimine. Mõningad probleemid võivad ilmuda alles siis, kui abivahendit on mõnda aega kasutatud. Näiteks on inimene juba harjunud ratastoolis liikuma, tunnetama selle võimalusi, häid-halbu külgi, ning siis peaks spetsialist teda veel kord nõustama, sest ehk vajaks istme kaldenurk muutmist, võib-olla lähaks vaja mõnd lisaseadet. Kõik ikka selle nimel, et abivahend annaks täiseffekti.

Kas on realistlik, et seda teeks perearst, sotsiaaltöötaja, õpetaja koolis? Kas nad oskaksid? Või äkki rehabilitatsiooniasutus? Aga kõigil abivahendite kasutajatel polegi rehaasutusega kontakti.

Oleme välja pakkunud, et neid teenuseid võiksid pakkuda abivahendite nõustamiskabinetid. Abivahendit vajava inimese esimene käik olekski nõustamiskabinetti. Seal hinnatakse tema funktsioonihäiret, leitakse võimalik parim lahendus selle korvamiseks, õpetatakse ja juhendatakse. Antakse soovitusi ka selle kohta, kas oleks mõistlik vahend osta või hoopis laenutada. Haigusest taastumise perioodil vajab inimene sageli erinevaid abivahendeid. Näiteks võib insuldist taastuja esialgu liikuda ratastoolis, seejärel tugiraamiga, hiljem kepi. Ta vajab jätkuvat nõu ja õpetust – millal on õige aeg abivahendit järgmise vastu vahetada, kuidas uue vahendi abil liikuda jne.

Praegu reguleerib sotsiaalministri määrus vaid soodustuse andmist abivahendi saajale. Kuskil ei ole sõnagagi kirjas, kes finantseerib nõustamist, jälgimist, õpetamist. Kas abivahendeid müüv firma arvutab selle abivahendi hinna sisse? Aga siis muutub ju hind turul teiste pakkujate omaga võrreldes kallimaks. Või on mõeldud nii, et lihtsalt

müüakse kaup ära ja kõik, hädasoli- ja aitamine on hädasoli enda asi?

Nii võime kaotada kahekordselt: inimene ei saa vajalikku abi ning kalli meditsiiniseadme (aga seda on enamik abivahendeid) potentsiaalsed võimalused jäävad suuremal või vähemal määral kasutamata.

REMONT JA HOOLDUS

Järgmine probleemkoht on remondi-hooldusteenus. Iga tehniline seade kulub, seda on vaja hooldada ja ühel hetkel võib see vajada remonti. Ratastoolis liikuv inimene ei pruugi abivahendi rivist välja langemise järel hommikul voodistki välja saada – kes ja kuidas viib sellisel juhul tooli remonti? Kojukutseid ei doteerita, samuti mitte abivahendite transporti töökotta ja tagasi. Aga elektriratastooli sõidutamine näiteks Loksalt Tallinna pole odav lõbu. Ja mis teha siis, kui ratastooliga juhtub midagi poole sõidu pealt? Inimene on kodust eemal ning ei saa enam edasi ega tagasi. Analoogselt autoabiga tuleks ellu kutsuda avariiväljakutsete süsteem abivahendiga “tee peale jäänud” inimeste abistamiseks.

Praegu käib asi nii, et iga hättasattunu vaatab ise, kuidas hakkama saab. Remonditöid satuvad tegema sageli kahjuks ebapädevad meistri-mehed. Aga ei tohiks unustada, et meditsiiniseadmed on sertifitseeritud tooted ja ka nende parandamine peab vastama nõuetele. Tubli naabrimehe käes uuesti kokku sätitud ratastool võib ühel hetkel osutada kasutajale ohtlikuks ning kes sel juhul vastutab?

Kas selline teenuste pakett on midagi enneolematut? Võrdleme näiteks tervishoiuga: tõsisem tervishäire – arsti juurde minek – uuringud – diagnoos – raviprotseduurid ja ravimid – paranemise jälgimine, vajadusel ravimite või dooseeringu muutmine. Ka kiirabiga on kogu Eesti kaetud.

Miks me siis arvame, et kui abivahendi vajajal on “tükk” käes, ongi töö lõpetatud?

Enn Leinuste

OÜ INVARU JUHATUSE LIIGE

MEDITSIINI POOLT HÜLJATUD. TANELI TAGASITULEK

**EGA TANELI TEA ÕIGU-
POOLEST ISEGI, MIKS
TA SELLEKS SAATUSLI-
KUKS SÕIDUKS JUST
OMA KÄTEGA KAHEST
VANAST LADAST KOKKU
EHITATUD AUTO VALIS.
PEREKONNA TEINE,
UUS JA TÄIES KORRAS
AUDI SEISIS TREPIS JA
KUI 22-AASTANE TANELI
OLEKS SELLESSE ISTU-
NUD, OLEKS EHK PRAE-
GU PALJUGI TEISITI.**

Ka see Tallinna sõidu mõte tuli Tanelile tegelikult ootamatult. Hommikul lepiti kokku, et sel vana-aastaõhtul ei ole pere koos. Vanaema tervis oli kehvake, Taneli ema ja õde võtsid head-paremat kaasa ja sõitsid talle seltsi. Tanel jäi isa ja vennaga koju. Oli 31. detsember 2005.

“Vana aasta lõpu tähistamisest ei tulnud meil sel õhtul midagi välja, vanaema tervis läks üha halvemaks. Viimaks kutsusime kiirabi ja memm viidi haiglasse. Saime vaevalt ühest ehmatuses toibuda, kui helistas abikaasa – Taneliga on juhtunud avariid, ta on Mustamäe haiglas,” meenutab kuue aasta taguseid sündmusi Taneli ema Endla Lindmäe.

Haiglas ootas ees troostitu pilt. Tanelil oli peas pikk õmblus, ta oli koomas. Arstid ei andnud mingit lootust. Tee peal oli olnud must jää ja Tanel oli kaldunud vastassuunavööndisse. Üritas küll ritta tagasi pöörata, aga enne jõudis vastutulev auto Ladat rammida. Nii rängalt, et autol tulid tagumised rattad alt. Ja mis kõige hullem, turvavöö tuli pöranda küljest tükiga lahti ja noormees kukkus autost

välja. See oligi ise ehitatud auto nõrk koht. Väljast läkis auto nagu prillikivi, aga seestpoolt ei pidanud vastu. Tanel sai üliiranga ajutrauma. “Suur tänu sellele intensiivravi arstile, kes meile õnnetusest teatas. Politseist tuli telefonikõne alles 3. jaanuaril. Soovitusena neile teada anda, kui poeg sureb,” lausub Taneli ema.

KOOMA

Uusaastahommikul teatati Endla Lindmäele haiglast, et tema ema on surnud. Taneli seis oli, õnneks või õnnetuseks, muutusteta. Kaks nädalat pärast avariid tegi ta korraks silmad lahti, justkui püüdes ringi vaadata, kuid vajus siis taas tardumusse. Intensiivravis oli noormees kuu aega. Õnnetuseks nakatus ta seal väga raskes ravile alluva MRSA bakteriga, mis niigi tõsist seisundit veelgi halvendas. Kuna Tanel ei tulnud koomast välja, viidi ta teisest kuust üle neuroloogiaosakonda.

Ent sealgi hakati õige pea rääkima, et mis teha, koomast ta välja ei tule ja voodikohta ei saa ju lootusetu haige all lõputult kinni hoida. Endlat jahmatas ühel päeval õe suust kõlanud mõte, kas emal on nii haiget poega üldse vaja. Mures ema ei saanud küsimusest arugi. Tema oli elanud oma elu teadmises, et lapse vajalikkuse üle mõtlevad inimesed ikka enne lapse loomist. Kuidas siis nüüd äkki, kui su laps on kõi-

ge suuremas hädas, otsustada, et – “katkine asi”, viskame minema! Kaks kuud pärast avariid saadeti koomas Tanel hooldushaiglasse.

Enam Endla meenutab seda kui üht kõige troostitumat seika Taneli pikas haigusloos. “Kõik korraldati haiglate vahel, mina olin siis veel nii naiivne, et ei osanud ohte aimata. Oli veebruaril lõpp, läksin pärast tööd Tanelit vaatama ja hooldajad rääkisid mulle, et teate, poiss oli siia jõudes vesimärg, tal polnud hapnikumasinat küljes, ta oli söömata. Oskasin arvata vaid seda, mida oma silmaga nägin – Tanel oli rahutu. Järgmisel päeval sain arstiga kokku ja arst ütles: tal on 40 kraadi palavikku, mis me nüüd teeme, kas hakkame üldse ravima või laseme tal minna? Et nüüd on tundide küsimus, kui ta sureb.”

MAHAKANDMINE

“Ehmatasin hingetuks ja mõtlesin paaniliselt, mida nüüd öelda. Ja ütlesin siis, et mina olen nii usklik inimene, et ma ei saa anda teile luba tal surra lasta, sest selliste asjade üle otsustab jumal. Nii ütlesingi! Ma ei häbene tunnustada, et täpselt nii ma mõtlenigi,” jätkab Endla.

Kopsupõletikus Tanel viidi Mustamäele tagasi. Seal avastati, et ta kopsud olid röga täis – ta oli aspiireerimata, trahheostoom oli puhastamata. Lisaks veel külmetus ja rohkem polnud kopsupõletiku tekkeks vajagi. Mõne päeva pärast naasis Tanel Keilasse. Kopsupõletikust oli ta pääsenud, kuid MRSA nakkus kestis ja ta oli endiselt 39-kraadises palavikus. Ent Endla oli siis juba nii tark, et küsis arsti käest luba olla haiglas poja kõrval. “Kaks ja pool kuud elasin Keila haiglas. Öösiti vahetasin tal higist märgunud riideid, hommikul käisin kärmelt duši

alt läbi ja tõttasin kooli. Õpetan Saue gümnaasiumis ajalugu. Andsin oma tunnid ära ja jälle haiglasse. Kui oleksin kõik ööd-päevad ainult Taneli kõrval olnud, oleksin segi läinud. Aga koolitöö on selles mõttes hea, et nii kui koolimaja uksest sisse astud, unustad kõik muu ära. Pärast päevatööd oli ka isa Helmut mõne tunni Taneli juures ja luges talle raamatuid ette.”

AINA KEHVEMAKS

Ent ka ema-isa lähedalolek ei toonud pööret. Märtsi keskpaigast alates ei saanud Tanel enam mingisugust ravi, arstid selgitasid, et tema vigastused on nii ulatuslikud, et ta ei hakka kunagi liikuma, rääkima ega mõtlema. Ometi märkasid vanemad, et poeg on hakanud liigutama, justkui püüaks voodis paremat asendit leida.

Uus mure oli, et Tanel kõhnus hirmuäratavas tempos. Söögiaegadel polnud ema haiglas ja tükk aega ei saanud ta poja kõhnumise põhjuse jälile. Hooldajate sõnul sai poiss igal toitmis korral kolm topsitait toitu, lamavale haigele peaks sellest piisama, ning õde põhjendas, et kaal langeb, kuna aju ei tööta, mistõttu keha ei omasta toitu. Ühel laupäevahommikul jäi aga Endla haiglasse kauemaks ja kui söök toodi, pakkus ta, et söödab poega ise. “Sain need topsikud ja söötmissüstla enda kätte ja siis ma nägin! Püreeks nimetatud toit oli porgandiga värvitud vesi. Järgmine toit, nn piimatoit, oli piimaga värvitud vesi, ja kolmandas topsis oli siis kissell, veidi lillakas vesi. Praktiliselt teda hoitigi kuid vee peal, millesse oli lisatud paar tilka toiduainet. Talle oli määratud surija menüü,” on Endla siiamaani ahastuses.

“Nii et küsimus polnud ajutraumas, asi oli selles, et poiss lihtsalt suri aegamisi nälga. Kas ta oleks üldse nii kaua koomas olnud, kui ta oleks normaalset toitu saanud?!”

Ja ilmselt oleksid ka kahjustused sel juhul olnud palju väiksemad, kui need praegu on.”

TAGASI KODUS

Neli ja pool kuud pärast traagilist avariid viisid vanemad poja koju. Haiglast nagunii enam vähimatki abi ei saadud, õed ei käinud Tanelit enam isegi vaatamas. Kas te siis ikka veel aru ei saa, et see poiss peabki suurema, kõneles nende pilk mures vanemaid kohates.

Koju saabudes kaalus 186 sentimeetri pikkune noormees 35 kilo. Teda tuli tõsta nagu vastsündinut, käsi pea all toeks. “Meie esimene ülesanne oli ta üles toita,” räägib Endla. “Tegin endale kindla päeva-plaani, millal keeta, hautada, püree-rida. Hakkasime teda viis korda päevas söötma. Kanapuljong oli see, mis Tanelile viimaks elu sisse tõi.”

Umbes kuu aja pärast panid Endla ja Helmut tähele, et ikka veel koomas poeg hakkab tasapisi elumärke andma. Ta hakkas käsi ja jalgu liigutama ning pead küljelt küljele keerima. Kuivõrd koomas haigega tuleb rääkida, luges Endla igal hommikul talle ette kõik postkasti tulnud ajalehed. Ühel juuli alguse päeval luges ema Tanelile parasjagu Postimehest, et Õllesummeril ostavad täiskasvanud alaealistele alkoholi. “Küsisin siis ta käest: “Kas sina ostaksid lastele alkoholi?” Ja tema raputab pead! ... Vaat niimoodi tuli ta koomast välja! Pärast kuut kuud ja kolme päeva.”

REHABILITATSIOON

Täis uut lootust hakkasid vanemad teadvusele tulnud pojale taastusravi otsima. Selgus aga, et suvel terve Eestimaa puhkab. Neis taastusravihaiglates, kus käis juulis-augustis töö, olid järjekorrad viie-kuue kuu pikkused. Augusti lõpus sai Endla Keila haiglaga kokkuleppele, et Tanelile tehakse rehabilitatsiooniplaan. Kuuel päeval jutti kandis isa

“KUI KEEGI SUREB ENNE 70. SÜNNIPÄEVA, ON KOMBEEKS OHATA: NII NOOR, OLEKS VÕINUD VEEL ELADA! AGA MIDA TEHA SIIS, KUI INIMENE EI SURE? KÕIK ARSTID RÄAGIVAD: SEE ON AINULT PÄEVADE KÜSIMUS, MITTE MIDAGI POLE ENAM MÕTET TEHA, SEST TA SUREB. AGA INIMENE ON NOOR JA TUGEVIK, TEINUD SPORTI, HOIDUNUD SUITSUST JA ALKOHOLIST NING PEAB KA VAATAMATA RAVITA JÄTMISELE VASTU. SELLISE KÜSIMUSEGA ON MEIE PERE TEGELNUD NÜÜD JUBA KUUS AASTAT.”

TANELI EMA
ENDLA LINDMÄE

poja süles, käsi pead hoidmas, spetsialistide ette. Plaan sai tehtud, aga sellega asi piirduski. Komisjon leidis, et Tanel on liiga vilets, et üldse midagi teha.

Septembri lõpus, üheksa kuud pärast traumat ja kolm kuud pärast koomast ärkamist viisid vanemad Taneli näha teda õnnetuse järel ravinud neuroloogile. Tohter jäi poisi paranemisega rahule ja kirjutas talle saatekirja Haapsalu neuroloogilise rehabilitatsiooni keskusse. Vastust sealt aga ei tulnudki. "Ei julgenud ka nõuda. Meid oli ju Keila haiglast välja saadetud hoiatusega, et ärge te arste tülitama hakake! Kiirabi ärge kutsuge, kui ta surema hakkab. Igal inimesel on õigus kodus surra, aga abi ärge enam oodake," tunnistab ema.

Riiklik tervishoiusüsteem oli niisiis Tanelile lõplikult vee peale tõmmanud.

ELLU TAGASITULEK

Novembris, 11 kuud pärast avariid sai Tanel tutvuste kaudu taastusravile dr Koltsti erakliinikusse Pärnus. "Selle poisi saame veel käima!" oli Ivo Kolts optimistlik.

Pärast esimest, väga intensiivset, kaheksa kuud kestnud ravikuuri suutis Tanel juba omal jõul istuli tõusta ning paari sõrme abil oma sõpradele e-kirju saata.

Muidugi olid need vaid esimesed saavutused pikal ja vaevarikal teekonnal tagasi ellu. Tanel on 28-aastane. Ravi kestab, aga nüüdseks on ta juba nii kaugel, et suudab saatja käevangus, kuid ise kõndida. Ta räägib, kuigi takistusega. Ta on läbinud Astangu kutserehabilitatsioonikeskuses ajutraumajärgse taastuskursuse ja usub, et millestki tõeliselt olulisest ta läbielatud autoõnnetuse tõttu siiski elus loobuma ei pea.

Ja üks Eesti perekond on saanud tagasi poja ja venna.

Anne Lill

Taneli tõstis jalgadele taastusravi, mis kestis 8–10 tundi päevas kaheksa kuud järjest. Taneli isa loobus selleks perioodiks tööl käimisest, et abistada poega kliinikus. Väheha tööga poleks imet sündinud. FOTO: ERAKOJU

MIS ON INIMESE TAASTAMISE HIND?

KÕIGEL ON OMA HIND. LISAKS SUURELE FÜÜSILISELE JA VAIMSELE KOORMUSELE, MIDA ABITUS SEISUS PERELIHKME TAASTAMINE MITTE AINULT ISALE-EMALE, VAID KA PERE TEISTELE LASTELE KAASA TOOB, ON SEE ÜÜRATULT KALLIS.

"Paljud kehitavad ka meiega rääkides õlgu: mis probleem see on, arstiabi eest tasub haigekassa! Aga kas teate, ühest hetkest on haigekassa rahakott teie jaoks lukus. See juhtub siis, kui arstid otsustavad, et olete nii haige, et teid pole enam mõtet ravida," räägib Taneli ema Endla Lindmäe.

Lindmäede peres on aastaid peetud majapidamisraamatuid, kus pere igapäevased kulutused kulugruppide kaupa kirjas. Neid sirvides on näha, kuidas haige põetamine pere rahakotti laastab.

Kui tavaliselt kulus neljaliikmelisel perel toidule keskmiselt 150 krooni päevas, siis Taneli haiglast saabumise järel 400, mõnel päeval isegi 700 krooni.

"See oli Taneli ülestoitmise aeg, ta vajab parimat, kõik pidi olema värske, värskest tehtud, sest hoidku, kui kuskilt oleks mõni mikroob söögi sisse sattunud, nõrk organism ei suuda ju millegagi võidelda. Värskest pressitud mahlad, puuviljad – kõik tegime püreeks, läbi sondi söötsime talle sisse. See oli väga suur kulu."

KÕIK KINNI MAKSTA

Teine suur kulu on hoolduspõetus- ja puhastusvahendid ning ravimid. Lamatiste vältimiseks vahetati Tanelil esialgu mähkmeid 10–12 korda päevas. Soodushinnaga sai

osta 40 mähet kuus, ülejäänud toodi apteegist täishinnaga. Mähkmepakk maksis toona 283 krooni, sellega sai läbi heal juhul kolm päeva.

Tänapäeval on ju kõik hooldusvahendid olemas, põiekontrollita inimene ei pea enam kasutama vana käterätkikut. Aga kõik maksab ja palju. "Hooldusvahendite kulud küündisid 4000 kroonini kuus, lisaks ravimid, toidukulu oli tublisti üle 10 000 krooni. Peale selle peab keegi kogu aeg kodus tema kõrval olema. Abikaasa tuligi töölt ära ja jäi Tanelit hooldama. Nii et kulude kasvu kõrval vähenevad paratamatult sissetulekud. Siinamaani töötab isa öösiti ja on päeval Taneliga."

Õnneks maksis Taneli taastusravi Pärnus liikluskindlustus. Ent lisandusid elamiskulud, sest Keilast Pärnusse iga päev ei söida. Seejuures kulud kahe inimese eest, sest haiget, kes ei suuda isegi oma pead hoida, ei saada ju ravile üksinda. Kõik kaheksa kuud oli Tanel Pärnus isaga, kes poega riietas, pesi, püreeris talle toitu ja söötis, kandis süles ravile ja tagasi, vahetas mähkmeid. "Peale selle minu igapäevase bussisõidud Pärnusse ja tagasi, pikad telefonikõned. Pere kuu keskmine väljaminek sel perioodil oli 36 000 krooni ehk 2300 eurot. Praegu on Tanel

juba tublim, saame hakkama ligi 1400 euroga kuus. Meid on neli täiskasvanud inimest. Aga isegi nüüd läheb Taneli peale 75 protsenti pere sissetulekust," näitab Endla arvutusi majapidamisraamatus.

POOL MILJONIT KROONI

"Tihti arvatakse, et pereliikmed on hoolimatud ja laisad, jätvad oma invaliidistunud omaksed ravimata, ei viitsi nende nimel pingutada," jätkab Endla Lindmäe. "See ei ole päris nii. Saan sellest nüüd oma kogemuse põhjal aru – paljudel ei ole lihtsalt võimalik seda ravi ja hooldust kinni maksta. Minul oli see võimalus, sest olen õpetaja ja mul on stabiilne palk. Sain võtta pangast laenu," tunnistab Endla.

"Ja ma võtsin mitu laenu, kokku 400 000 krooni. Peale selle toetasid meid sugulased, Taneli klassikaaslased, Saue linn ja minu kolleegid Saue gümnaasiumist. Nii et meil oli kokku kasutada üle poole miljoni krooni pluss minu igakuine palk. Hästi, maksan nüüd kuni 2021. aastani võlga pangale tagasi. Aga kui mul poleks olnud seda raha välja käia? Raskest haigele on vaja kõike kohe ja kiiresti – ravi, parimat hooldust, head toitu, teda ei saa panna ootelehele ootama, et kogume raha, saame rikkamaks, siis hakkame temaga tegelema." PP

DR IVO KOLTS: MEDITSIIN TEKITAS TANELILE PÖÖRDUMATUT KAHJU

Tanel Lindmäest ja tema perekonna murest teadsin pikka aega enne, kui hakkasin teda ravima. Tanel on minu kauaaegse kaastöötaja Hannes Tomuski õe Endla Lindmäe poeg. Hannes Tomusk rääkis kolleegidele sageli, kuigi üldsõnaliselt, õepojaga juhtunud õnnetusest ja raskest seisundist. Peale siira kaastunde ei olnud aga siis kuidagi võimalik aidata. Olin veendunud, et Tanelit ravivad oma ala tippspetsialistid Põhja-Eesti regionaalhaiglast.

Ühel päeval tuli kolleeg palvega Tanel üle vaadata ja võimalusel ravile võtta. Eesti tervishoiusüsteemi lipulaev oli tunnistanud ta lootusetuks haigeks ja lõpetanud ravi väidetavalt pöördumatute kesk-närvisüsteemi kahjustuste tõttu. Ema olevat poja koju surema viinud, aga kodus olevat Tanel kõigi meditsiiniekspertide arvamusi eirates teadvusele tulnud.

ARSTIDE RAVIVEAD

Olukord, mis avanes esimesel koduvisiidil, pani mind tõsiselt mõtlema Eesti vabariigi tervishoiusüsteemis pakutavate ülikallite teenuste kvaliteedi üle, mis sageli on olematu. Voodis lamas hirmunud, viimase piirini kõhnutud pikk noormees, kelle keha ja jäsemed olid deformeerunud ravigade ning meditsiinipersonali tegemata jätmiste tõttu.

Tanelit läbi vaadates ilmnas, et kuus kuud kestnud kooma järel ei ole patsiendil sõna

otseses mõttes ühtegi tervet kohta. Jäsemed olid sedavõrd deformeerunud, et käelabad olid kontaktist küünarvarre lihastega tekitanud lamatisesarnase nekroosikolde. Kogu liikumisaparaat oli jäigastunud ja liigesed n-õ tardunud. Perekond oli abitu ja nõutu, nende ainsaks päästerõngaks oli toona meditsiinilise mõtlemise küündimatuse etaloniks sobiv rehabilitatsiooniplaan.

TAGASI ELLU

Koduvisiidil otsustasin, et võtan noormehe ravile. Kuigi ta seisund oli enam kui halb, ei näinud ma sellist lootust, mida meedikud olid perekonnale kuude kaupa sisendanud. If Kindlustuse AS oli nõus Taneli statsionaarset taastusravi finantseerima ja peagi saabus Tanel koos isaga Pärnusse.

Algas raske töö Taneli tervise taastamise nimel, mis vältas kuid. Ravi kestis päevas kuus või enamgi tundi. Mõne aja pärast võis öelda, et meie optimismil oli alust. Tanel paranes tema "lootusetut" seisundit arvestades lausa jõudsalt.

Entusiasmi võidelda oma tervise eest lisas ka see, et samal ajal viibis meie juures ravil Urmas Ott, kellele Tanel mõnikord oma saavutusi demonstreeris. Hiljem Ott omakorda helistas sageli ja uuris humoorikalt: "Dr Kolts – kuidas paraneb Tanel? Loodetavasti jookseb ta juba tõkkeid?!"

Statsionaarne ravi sai läbi ja Tanel oli võimeline naerata, loogiliselt mõtlema, nal-

"Eesti meditsiinisüsteemi puudus ongi see, et meil ei ravita mitte inimest ega haigust, vaid osutatakse isoleeritud meditsiiniteenuseid," armastab öelda erapraksisega tegelev taastusarst, meditsiini-doktor ja Tartu ülikooli õppejõud Ivo Kolts. FOTO: HEIKO KRUISE

jatama, kasutama arvutit, kirjutama e-kirju jne. Tanel suutis juba saatja toel liikuda ja oli valmis taas ühiskonda integreeruma. Mitte küll sedavõrd tervel kujul kui enne õnnetust, aga siiski aktiivse, õpi- ja teohtelise kodanikuna.

Kuidas ma koomas olin

✿ Mäletan, et läksin mööda lõputut treppi. See oli nii pikk, et ei ülemist ega alumist otsa polnud näha. Miski minus ütles, et pean üles minema, ja nii ma siis läksin. Mõlemal pool treppi oli pime kuristik, kust kostsid karjed ja nuuksed. Mul oli suur tung sinna kuristikku hüpata, aga üritasin siiski asja mõistusega võtta ja seda mitte teha, sest kui mind juba pandi seda treppi pidi vantsima, siis järelkult pidin üles jõudma.

Minek võttis kohutavalt aega. Kõige imelikum oli see, et jalad ei väsinud, ise ka ei väsinud, nälg ei tekkinud ja polnud tungi ka üht asutust külastada, saate aru küll, millist. Nii ma käisin ja käisin, ühel päeval jõudsin kuhugi tuppa, siis järgmisel hetkel seisin mingil platsil ja siis astus mu juurde üks mees, kes ei olnud ei vana, ei noor ega keskealine. Lihtsalt üks "asi", mille olemust on võimatu kirjeldada.

Ta ütles: "Sinu aeg pole veel täis. Sul on kaks võimalust. Esitaks minna tagasi ja parandada see viga, mis sind minu juurde tõi. Aga see ei ole lihtne ja nõuab sinu täielikku pühendumist. Võid ka uuesti minna maa peale juba täiesti uue inimesena."

Mõtlesin, kas tahangi tagasi minna, sest olla oli väga hea. Mõtlesin, et miks küll inimesed kardavad surma, see on tegelikult suurepärane tunne. Siis aga mõtlesin vanemate peale, eelkõige issi peale, kuidas ta elu muutub mõttetuks teadmise, et on elanud oma pojast kauem. Ühest filmist mäletasin, kuidas saada aru, et oled elanud tühja ja mõttetut elu. See on siis, kui elad oma lapsest kauem.

Kõige parem oli see, et ma kuulsin kõike, mida mu ümber räägiti. Ainult ma ei saanud midagi teha, olin nagu kala vee all, liiguta suud palju tahad, keegi midagi aru ei saa. Niisiis otsustasin oma elu raskeimale katsumusele vastu minna ja siia tagasi tulla. **Tanel Lindmäe**

ENDLA LINDMÄE ARVATES EI TOHIKS INIMESI NII KERGEKÄELISELT MAHA KANDA, NAGU SEDA EESTI MEDITSIINIS TEHAKSE. MEDITSIINI JAOKS LOOTUSETUS SEISUNDIS PATSIENTIDELE TULEKS LUUA KAS VÕI ERALDI TAASTUSRAVIÕSAKOND, Kuhu NAD SAAKSID SIIRDUDA KOHE PÄRAST AKTIIVRAVI LÕPPU, JUBA KOOMAS. NAGU NÄITEKS ASUTUS, KUS SAI RAVI JÄÄPURIKAOHVER MILANA SAKSAMAAL. LISAKS OLEKS VAJA LUUA FOND, MIS AITAB RAHASTADA SELLISTE PATSIENTIDE RAVI, KUI HAIGEKASSA SELLEST KEELDUB.

NÕUSTUME, ET VAID ÜHE HAIGLA ARSTIDE OTSUSE PÕHJAL EI PEAKS KEDAGI LÕPLIKULT SURMA MÕISTMA. NÄITEKS OLI TANELI UUS, ERASÜSTEEMIS TÖÖTAV RAVIARST TEISEL SEISUKOHAL, MIS OSUTUSKI PÕHJENDATUKS.

PUUTEPUNKTIDE ARVATES PEAKS RIIGIL OLEMA KOHUSTUS KOMPENSEERIDA TAGASIULATUVALT SELLISTE PEREKONDADE KULUTUSED, KES ON RIIKLIKU MEDITSIINI POOLT SURIJAKS KUULUTATUD LÄHEDASE OMA KULU JA KIRJADEGA ELLU TAGASI TOONUD.

olid sidekoestunud ja nende pikkuse taastamine nii üla- kui ka alajäsemetel ei kandnudki loodetud vilja. See omakorda mõjutab edaspidi suurel määral Taneli iseseisvat toimetulekut, efektiivset arvutikasutust ja iseseisvat kõndi.

RIIK PEAKS HEASTAMA

Taneli lugu on ere näide kriisiolukorrast, millesse on jõudnud Eesti vabariigi tervishoiusüsteem. Noore mehe seisund oleks kordades parem, kui riigihai gla töötajad oleksid oma tööd teinud professionaalselt ja empaatiatundega.

Hooletusse jäetud ja väidetavalt surmale määratud Taneli ravivigade eest

peaks aga riik kui haigla omanik võtma vastutuse ja meditsiinipersonali tekitatud tervisekahjustused hüvitama. Antud haigel on ravivigade kindlakstegemine lihtne ja selge – neid ei saa oletamatuks tunnistada isegi Peeter Mardna nn ravikvaliteedi komisjon.

Taneli puhul tahaksin tänada kõiki, kes teda ja tema perekonda lootusetus olukorras aitasid: sugulasi ja sõpru, Tanelit ellu tagasi pöörduda aidanud meditsiinitöötajaid, If Kindlustust kui ravi finantseerijat ja Lions-klubi, kes perekonda materiaalselt toetas.

Ivo Kolts

TARTU ÜLIKOOLI ÕPPEJÕUD, TAASTUSARST

KAS OMASTEHOOLDAJA ON TÖÖTAJA VÕI TÖÖTU?

EESTIS SAAVAD OMASTEHOOLDAJAD ÜLINAPPI HOOLDAJATOETUST. KUI UURIDA, MIKS SEE ON NÕNDA VÄIKE JA KUIDAS SELLEGA ÄRA ELADA, VASTATAKSE, ET EGA SEE POLEGI TÖÖTASU. OMETI EI VÕIMALDA SEADUS HOOLDAJATOETUST SAAVAL INIMESL END TÖÖTUNA ARVELE VÕTTA – SIIS LOETAKSE HOOLDAJATOETUS TÖÖTASUKS.

Kui pereliige on jäänud koju oma puudega lähedast hooldama ning ei pääse selle kõrvalt tööl käima, on sageli tema ainus sissetulek hooldajatoetus. Hooldajatoetust maksavad kohalikud omavalitsused ja enamasti on see 19 või 25 eurot kuus.

Aastaid tagasi oli hooldajatoetuste maksmine riigi käes ja siis jäi see 300–420 krooni vahele sõltuvalt hooldatava puude raskusastmest. Ka nüüd on omavalitsusi, kus makstakse toetust pisut rohkem. Näiteks Tartu linn maksab puudega lapse hooldajale isegi kuni 80 eurot kuus, Pärnu 60 eurot.

Samas on omavalitsusi, kus näiteks täisealise puudega inimese hooldajale ei maksta sentigi, mitmes valdas on toetus vaid 15 eurot. Kuigi hooldajatoetust võib maksta ka naabrainsel või muidu tuttavale, kes käib puudega inimest abistamas, on hooldajateks sageli emad, kel pole olnud mingit võimalust oma haige või arenguhäirega lapse kõrvalt tööl käimist jätkata. Sama olukord võib tekkida siis, kui haigestub või satub õnnetusse abikaasa, ema-isa või mõni

muu sugulane. Olles tööturul eemale jäänud, vahel pikadeks aastateks, pole aga tööle naasmine lihtne. Hooldajatoetust saab Eestis ligi 15 000 inimest, kolmandik neist on tööealised, kes tegelikult võiksid ja sageli ka tahaksid tööturule naasta.

Selliste inimeste aitamiseks on koostatud riiklik tööhõiveprogramm, abistamist reguleerib tööturuteenuste ja -toetuste seadus. Tööhõiveprogramm aastateks 2012–2013 näeb ette ka spetsiaalset abi hoolduskohustusega isikutele – just neile, kes ei pääse kodust välja tööd otsima ega tööle seetõttu, et hooldavad puudega sugulast. Ainult et ... nende teenuste saamiseks peaksid nad olema töötukassas töötuna arvel. Kuna nad on aga vormistatud hooldajaks, siis ei saa neid arvele võtta. **Tiina Kangro**

tuvalt hooldatava puude raskusastmest. Ka nüüd on omavalitsusi, kus makstakse toetust pisut rohkem. Näiteks Tartu linn maksab puudega lapse hooldajale isegi kuni 80 eurot kuus, Pärnu 60 eurot.

Samas on omavalitsusi, kus näiteks täisealise puudega inimese hooldajale ei maksta sentigi, mitmes valdas on toetus vaid 15 eurot. Kuigi hooldajatoetust võib maksta ka naabrainsel või muidu tuttavale, kes käib puudega inimest abistamas, on hooldajateks sageli emad, kel pole olnud mingit võimalust oma haige või arenguhäirega lapse kõrvalt tööl käimist jätkata. Sama olukord võib tekkida siis, kui haigestub või satub õnnetusse abikaasa, ema-isa või mõni

Vastab Eesti Töötukassa juhatuse liige PILLE LIIMAL

Miks on nii, et seadus ei luba hooldajaks vormistatud inimestel tööturuteenuseid saada?

Töötukassa on teinud sotsiaalministeeriumile ettepaneku muuta tööturuteenuste ja -toetuste seadust, et ka tööd leida soovivatel hooldajatoetuse saajatel oleks õigus end töötuna registreerida. Ja et töötukassal oleks võimalik neile abi pakkuda. Kahjuks ei ole seda muudatust seaduses seni tehtud.

Paljud linnad-vallad maksavad ju seda sümbolises suuruses toetust sõltumata sellest, kas hooldaja on kodune või töötab. Järelkult ei ole selle toetuse mõtteks asendada töist sissetulekut, vaid pigem aidata lähedastel katta kas või piskestki osa hooldamisega seotud lisakuludest.

Meie arvates ei ole põhjendatud panna tööealised inimesed sundvaliku ette: kas paarikümneeurone hooldajatoetus või töötuskoostöö koos töötukassa toetuste-teenustega.

Töötukassa on valmis neid inimesi tööle aitama! See on ju nii hooldajate kui ka kogu ühiskonna huvides, et ka hoolduskohustusega inimesed pääseksid tööle ja võiksid saada toetavaid teenuseid alates koolitustest ja tööpraktikast ning lõpetades psühholoogilise või muu nõustamisega.

Kas on midagi, mida saate siiski ka hooldajatele pakkuda?

Neile hooldajatele, kes otsivad tööd, soovime külastada kodulähedases töötukassas karjääriinfotuba, mis on avatud kõigile. Seal leiab teavet töötamis- ja õppimisvõimaluste kohta, töötukassa spetsialist annab nõu, kust ja kuidas tööd otsida, ning aitab kandideerimisdokumente koostada. Kohapeal saab kasutada arvutit töö otsimiseks, CV vormistamiseks, töödandjaga suhtlemiseks.

Saame pakkuda võimalust registreerida end töötukassas töötuskoostööna arvel. Töötuskoostööna arvel on võimalik kokkulepitud aegadel kohtuda töötukassa konsultandiga, kes vahendab talle sobivaid

tööpakkumisi ja nõustab töötuskoostööna arvel.

Töötuskoostööna arvel pakume võimalust osaleda töötuskoostööna arvel või tööklubis, mida korraldavad töötukassa kohalikud osakonnad. Tavaliselt paar-kolm tundi kestvas töötoas tutvustatakse tööturu olukorda, töötuskoostööna arvel, kandideerimisdokumente, räägitakse tööintervjuust ja arutatakse muid töötoas kerkinud teemasid.

Tööklubis käivad inimesed koos tavaliselt kuni kümme korda. See on hea võimalus kogemusi jagada ning juhendajatelt ja teistelt sarnases olukorras olevatelt inimestelt tuge saada. Tööklubis harjutatakse tööle kandideerimist rollimängu või videotreeninguna, nõustatakse valikute tegemisel, arendatakse sotsiaalseid oskusi, nagu meeskonnatöö, suhtlemisoskus, stressiga toimetulek, enesekindlus jne, kohtutakse töödandjatega või külastatakse ettevõtteid jne.

Kuidas pääseks inimene, kelle hooldada on puudega sugulane, üldse kodust välja, et tööturuteenuseid kasutada?

Kui töötuskoostööna arvel ja tööleasumist takistab hoolduskohustus, siis neile, kes on töötuna arvel, saame pakkuda hooldusteenu kulu katmist.

Kui töötuskoostööna arvel leiab hooldusteenu osutaja, hüvitab töötukassa talle hoolduskulu kogu tööturuteenusel osalemise ajal ja vajaduse korral ka esimesel kolmel kuul pärast tööleasumist. Hüvitise suurus on kuni 16 eurot päevas (ühe hooldatava kohta) või kuni 352 eurot kuus, kui hooldusteenu kulu sisaldab kohatasu. Ja veel – põhjendatud vajadusel, kui hooldataval on suuremad erivajadused, võib töötukassa hooldusteenu kulu hüvitada ka rohkem.

Kas seda võimalust kasutatakse?

Märtsi lõpu seisuga oli meil töötuna arvel 143 inimest, kes olid enne töötukassasse pöördumist saanud puudega inimese hooldamise eest toetust. Sama hüvitist võivad küsida ka tavaliste alla seitsmeaastaste laste vanemad või eakaid hooldavad inimesed, kui see on tööle saamise takistus.

Tänavu aasta esimese kolme kuuga on töötukassa aidanud hooldusteenu kulusid katta 21 juhul. Enamasti on seda võimalust kasutanud tööle naasta soovivad väikelaste vanemad lasteaiakoha puudumise tõttu. Kuid praegu toetame hoolduskulude katmisel ka näiteks Alzheimeri tõbe põdeva lähedase hooldajat, kes peab oma esimestel töökuudel osalema väljaõppel ja töötama seetõttu siis, kui päevakeskus, kus tema sugulane viibib, pole avatud. Väljaõpe läbitud, saab ta oma tööaega jälle nii sätida, et see klapiks omavalitsuse rahastatud päevakeskuse lahtiolekuga aegadega.

Kuid kolm kuud on väga lühike aeg...

Kuigi töötukassa hooldusteenu hüvitise näol on tegemist n-õ ajutise lahendusega, annab see hoolduskohustusega inimesele siiski võimaluse kodust välja pääseda ja vähemalt proovida midagi oma elus muuta. Koju jäänutel on sageli raske ettegi kujutada, et nende elus võiks midagi teisiti olla. Julguseks ja enesekindluseks on vaja esimest positiivset kogemust.

Meil on siiski ka kogemusi, kus töötukassa ajutise hooldusteenu lõppemise järel on inimesed olnud suutelised hoolduse eest ise oma palgast maksma, või on siis selle aja jooksul kohalik omavalitsus leidnud võimaluse lapsehoiu või hoolduse korraldamiseks. Siis on abist olnud tõesti kasu ja selle üle on väga hea meel.

Probleemiks on muidugi sobivate hooldusvõimaluste vähesus just puuetega täiskasvanutele ja eakatele. Siin tahame senisest rohkem teha koostööd kohalike omavalitsustega, et üheskoos pikemaajalisi lahendusi leida.

MILLISE KIVI TAGA ON KINNI EESTI ERIHARIDUSE ÕNG?

JÄRJEST ROHKEM TAVAKOOLE LEIAB END OLUKORRAST, KUS NEIL TULEB LEIDA LAHENDUS ERIVAJADUSTEGA LASTE ÕPETA-MISEKS. ENT KUIDAS TÄPSELT SEDA TEHA? KAS HEAST TAHTEST PIISAB? KAS UUE PÕHIKOOI- JA GÜMNAASIUHARIDUSE TOEST PIISAB?

Kas piisab sellest, kui koolis on olemas eripedagoog-logopeed? Või on võtmetähtsusega psühholoog, sotsiaalpedagoog? Kas eripedagoogika on midagi, milleta saab hakkama, kui luua seaduseski lubatav väikeklass ja teha heast tahtest lähtuvat meeskonnatööd, kaasates ka lapsevanemaid, kes oma lapsi ju kõige paremini tunnevad?

Just säärase mõttekäikude virvarriga võib kokku puutuda, kui uurida tavakoolidest, kuidas neil erivajadustega laste õpetamine sujub.

Ja ka tulemused on erinevad. Mõnel pool on rahul nii lapsevanemad kui ka kool ja edusammud on samuti ette näidata. Teisal ollakse aga ahastuses, sest asi ei tööta. Pole oskusi, pole spetsialiste ja ka laste probleemid on liiga keerulised. Ministeerium on visanud koolid vette nagu kassipojad, andnud neile päästerõnga asemel pihku seaduse, kärpinud veel kord eelarveid, kuid jätnud tegemata igasuguse koolituse ja HEV-lastega tavakoolidesse integreerimiseks vajaliku ettevalmistuse.

VEEL ÜKS STRATEEGIA

Ka põhjendus selleks on varnast võtta: koolid on ju munitsipaalsed, omavalitsused ise vaadaku, mida ja kuidas on vaja teha.

Kuuldavasti hakkab Eesti haridusjuhtidel valmis saama HEV-

hariduse (hariduslike erivajadustega laste hariduse) kontseptsioon. Kuni nad seda lõpetavad, piilume meie aga huvi pärast pisut ookeani taha. Mis seal salata, eestlaste üleväärsuskompleks sunnib tihtipeale väitma, et viletsamat haridust kui USA-s pole kogu maailmas olemas. Kuid siiski – vaatame põgusalt, kuidas seal erivajadustega laste koolitamisele lähenetakse.

Olgu algatuseks öeldud, et ka USA-s on haridusajade korraldamine kohalike omavalitsuste käes. Kuid omavalitsus võib vabalt hõlmata ka 5 miljonit inimest. Iga omavalitsus kehtestab omad reeglid, kuid kõige aluseks on üleriiklik erivajadustega inimeste hariduse seadus IDEA (*Individuals with Disabilities Education Act*), mis kehtib praegusel kujul aastast 2004.

Seadus katab vanust 0–2 aastat, kus tegeldakse põhiliselt peredega, et kõik erivajadustega lapsed üle kogu riigi oleksid avastatud, teadvustatud ja abi juurde juhatatud; ning vanust 3–21 aastat, kus tegeldakse hariduslike tugiteenuste ja vajadusel erikoolihariduse pakkimisega. Seejuures on tähtis märkida, et sama seadus paneb kõikidele koolidele kohustuse alustada erivajadustega lapse kutsenõustamise ja ametialase ettevalmistamisega hiljemalt lapse 14-aastasest saamisest alates.

IDEA üks alustalasid on põhimõte, et iga laps peab saama õppida kõige vähem piiranguid seadvas koolikeskkonnas. Kui ta suudab kas või käsitöö-, laulu- või võimlemistunnis olla koos tervete-tavaliste eakaaslastega, siis seda talle ka võimaldatakse. Tunniplaan on kokku seatud nii, et mõned tunnid on erivajadustega ja tavalastele ühised. Täpselt nii palju, kui laps suudab, viibib ta koos tervetega, täpselt nii

palju, kui ta vajab, saab eriharidust.

Muide, täpisealt sama põhimõtet avas Soome koolisüsteemi kohta nädal tagasi rahvusraamatukogus Eesti Klassiõpetajate Liidu seminaril esinenud Soomes töötav Eesti õpetaja Silja Aavik. Tema kirjeldas samuti olukorda, kus keskmise suurusega tavalises põhikoolis, kus ta töötab, tegutseb kaks erivajadustega laste klassi, kelle tunniplaan oskuslikult kombineeritakse, et lapsed võimalikult palju integreeruksid.

Toome siinkohal väljavõtteid USA osariikide tüüpilistest HEV-hariduse korraldamise juhenditest. Juba väikelapseas püütakse avastada kõikide piirkonnas elavate laste erivajadused. Seda tehakse seaduses kirjeldatud protseduuride alusel. Kohalikud hariduskorraldajad alustavad peredega koostööd, et lapsi vajalikul moel arendada, neile igakülgset toeks olla, lapsi ja nende peresid kooliks ette valmistada.

LAPSEST LÄHTUDES

Kooliea saadud hinnatakse iga lapse võimeid ja vajadusi. Seda on tarvis mõistmaks, milline peab hakkama tema jaoks olema koolikeskkond. Kohalikud haridusjuhid on kohustatud pakuma igale lapsele seda, mida ta spetsialistide hinnangul vajab. Raha või muude ressursside vähesus ei põhjenda vajalikest teenustest keeldumist. On olemas protseduurid, mille abil rahastus tagatakse. Lähtutakse lapse võimetest, mitte tema takistustest või piirangutest. Näiteks kui autistlikul lapsel on tuvastatud kuulmistaju eripära, ehitatakse kogu tema õppeprotsess, olgu või tavaklassis, ümber põhiliselt nägemistajule jne.

Iga lapse jaoks, kes seda vajab, kohandatakse õppekeskkonda. Kõikides koolides on kõigi laste (ja

õpetajate) jaoks pidevalt kohal eripedagoog, vajadusel on võtta abiõpetajad, erivajadustega klassidega koolides muud vajalikud spetsialistid. Kui kooli tuleb mõni spetsiifilisema erivajadusega laps, lülitatakse meeskonda selle eriala asjatundja. Juhul kui erivajadusega laps osaleb tavaklassi tundides, läbivad tavaõpetajad koolituse tema erivajaduste mõistmiseks.

ON SEE RAISKAMINE?

Edasi. Igal erivajadustega lapsel on õigus osaleda klassivälises ja huvitegevuses. Kui huvikool keelduks erivajadustega last vastu võtmast, kaotaks ta litsentsi.

Erivajadustega lapse koolitamise juures on väga tähtis lüli perekond. Perekondadele pakutakse igakülgset tuge. Kuuldavasti pole abi formaalne, seda ei tehta “linnukese” pärast, vaid selleks, et õpetajatest, perest ja erispetsialistidest moodustuks meeskond.

Kuid tavakooli ei suruta sugugi mitte kõiki lapsi. Kui lapse erivajadused on sügavamad, soovivad nõustamiskomisjon talle erikooli, kõige raskematele lastele isegi internaatkooli. Kõik otsustamise protseduurid on seaduses reglementeeritud. Kui vanemad ei jää kodukoha nõustamiskomisjoni otsusega rahule, on neil õigus paluda kordushindamist sõltumatult komisjonilt. See kutsutakse kokku viie päevaga.

Meile tundub see kõik üsna luksuslik. Milleks erivajadustega laste peale nii palju raisata? Keskendume parem andekatele. Küllap on näited külluse-

ühiskondadest. Ent ka USA ja Soome on läbinud majanduskriisi. Silja Aavik tõi Eesti õpetajatele esinedes näite, et kui vähendati kooli eelarvet, siis hakati tegema paljundusi kahele paberile poolele, loobuti osast töövihikutest tavavihikute kasuks, võeti vähemaks telefoniliine. Mitte keegi ei teinud ettepanekut vähendada abiõpetajate või tugispetsialistide arvu.

Miks nad siis ikkagi seda kõike teevad? Vähemalt ameeriklased ju

oskavad vägagi raha lugeda. Äkki peaks siinkohal järele mõtlema? Arusaadavalt ei suudaks sadakonna elanikuga Nõva või Piirissaare vald midagi säära pakkuda. Kuid äkki on veel mingeid lahendusi?

Järgmises numbris uurime, mida on Eesti haridusjuhid kirjutanud meie uude HEV-strateegiasse.

Tiina Kangro

ETTEKIRJUTUSED NAGU TEISELT PLANEEDILT

APRILLI KESKEL HAKKASID TARTUS HAMBARAVILE PÄASEMA ESIMESED VAIMUPUUDEGA TÄISKASVANUD, KES VAJAVAD SELLEKS JÄLGITUD ÜLDNARKOOSI. UURISIME ÜLIKOOLI STOMATOLOOGIAKLIINIKA JUHATAJALT TAAVO SEEDRELT, KAS HUVILISI JAGUB.

Esimest korda Eesti ajaloos tekkis siis niisugune ravivõimalus. Hambaravi eest tuleb ka puuetega inimestel, nagu kõigil täiskasvanutel Eestis, ise maksta, kuid vähemalt narkoosi kulud kompenseerib riik – sel aastal 50 inimesele.

Taavo Seedre vastab, et seni on registreerunud 13 patsienti. “Esime neist on juba ravil käinud. Arve tuli üle 200 euro. Kui inimestel on hambad aastaid või ka aastakümneid ravimata olnud, siis vähemaga ei pääse. Parandamisele läheb ehk kuus-seitse hammas,” räägib Seedre.

Ka vabu opisaali aegu pole ülearu, suvi jääb vahele, ja seega ulatub järjekord otsaga juba septembrisse. Narkoosiraha jaguks veel 37 inimesele.

Ent Seedrel on tekkinud hoopis uus mure.

KELLE JAOKS?

Kliinikusse toodi kurtum mees, kes keeldus suud lahti tegemast. Tema saatja sõnul vajavad aga mehe hambad hädasti tohterdamist, nüüd tuldi narkoosis ravi küsima.

Ent kas kliinik tohib ta vastu võtta? Poolteist aastat, mil nii riigikogus kui ka mujal tähtsaid koosolekuid peeti, oli alati juttu sellest, et vaimupuudega inimesed on vaid üks narkoosis ravi sihtgrupp. Et suud lahti hoida ei suuda, küll teistel põhjustel, ka multiskleroosi, Parkinsoni tõve jms

27-aastase raske vaimupuudega naise hambad, mis ootavad parandamist. Nüüd selgub, et temal sellele ravile endiselt õigust polegi.

FOTO: ERAKOGU

põdejad. Ka nendel hambad ravimatuses tihti mädanevad.

Kuid millegipärast on nüüd, kus tasuta narkoos juba tegelikkuses kõneks, hakatud kasutama väljendit “vaimupuuetega inimeste hambaravi”.

Uurisime asja sotsiaalministeeriumist. “Hetkel on see võimalus ette nähtud tõesti vaid sügava vaimupuudega täiskasvanutele. See ei laiene täna neuroloogilise diagnoosiga ega ka sügava liitpuudega täiskasvanutele,” vastas meile ministeeriumi tervishoiuosakonna peaspetsialist Inna Vabamäe.

MIKS NII?

Selles lühikeses vastuses on aga korraga koguni kaks halba uudist. Peale muude diagnooside väljajätmise on ministeerium seega tõmmanud joone vahele ka ravi vajavatele vaimupuudega inimestele. Ega raske ja sügava vaimupuude erinevus ole ju kahjuks selline, et selle järgi saaks suu lahtihoidmist määratleda. Millest küll selline otsus?

Osakonnajuhataja Heli Paluste selgitab, et ministeerium lihtsalt alustas probleemi lahendamist sellest otsast: “Praegu on reaalne valmisolek teenuse osutamiseks vaid ühes haiglas ja soovisime enne asja seadustesse kirjutamist testida n-ö pilootperioodil ka tegelikku kasutamist. Ka on raha hulk piiratud, kuna praegu veel ei ole seadusest tulenevalt üldse kohustust sellist ravi riigieelarvest rahastada.”

Ta lisab, et kuna polnud ka teada, kui paljud üldse sellist ravi vajavad, planeeriti teenuse esialgsed mahud koostöös Eesti Puuetega Inimeste Kojaga.

“Ka hambaarstid ise, eelnevalt konsulteerinud ja arutanud kojaga, avaldasid arvamust võimalike esialgsete mahtude kohta,” täiendab ta.

Taavo Seedre, kuigi teemaga kõige otsesemalt seotud tohter, pole sellest kõigest midagi kuulnud. Tal jääb üle vaid käsi laiutada. Ja püüda välja mõelda, kuidas siiski katkiste hammastega puudega inimesi natukenegegi aidata. **Tiina Kangro**

Üldnarkoosis hambaravi

- Infot leiab www.kliinikum.ee (vasakpoolses menüüs “Lastestomatoloogia osakond”).
- Konsultatsioon ja registreerida saab ka telefonil 731 9100.
- Tasuta narkoosi võimalust veel jagub, hambaravi eest tuleb aga täisealistel, hoolimata puudest, maksta ise.

SEADUSMUUDATUS VABASTAB PERED TŠEKKIDE ESITAMISEST

PUUETEGA NOORTE VANEMATE JA PUUTEPUNKTI(DE) ALGATATUD VÕITLUS ON LÄINUD ASJA ETTE. TOOMPEAL ON TÖÖS PEREKONNASEADUSE MUUTMINE, MILLE TULEMUSENA LANGEB PEREDEL EDASPIDI ÄRA KOHUSTUS KOGUDA JA ESITADA OMA EESTKOSTETAVA SUGULASE RAHAST TEHTUD KULUTUSTE KOHTA KOHTULE TŠEKKE JA PIKKI ARUANDEID.

Kui seadusmuudatus jõustub, ei pea eestkostjad enam eestkostetava igapäevaseks ülalpidamiseks tehtud kulutusi aruandes üksikshaaval välja tooma ega tõendama, vaid piisab sellest, kui nad näitavad iga-aastases aruandes ära, kui suur summa on igakuise kulunud eestkostetava igapäevaseks ülalpidamiseks. Samas tunnistavad ka seaduse muutjad, et see, mida hakatakse igapäevaseks ülalpidamiseks tehtavate kulutuste all täpselt silmas pidama, jääb kohtupraktika sisustada. Igaüks on päris selge, et elamiskulud ei ole alati piiratud 244-eurose töövõimetuspensioniga, sest igapäevakulutused sõltuvad pere elatusasemest ja ka teovõimetul inimesel võib olla muid sissetulekuid, näiteks vanemate makstav elatis jne.

Kohtul on muidugi õigus huvi tunda, kas eestkostetava igapäevasteks vajadusteks tehtud ja aruandes näidatud kulutuste maht ning tema tegelik seisund on kooskõlas. Ehk siis kas teda koheldakse perekonnas õigla-

selt. Just selleks annab seaduse uus sõnastus kohtutele ka õiguse küsida eestkostjalt vajaduse korral lisaselgitusi. Paljud väiksed asjad saab korda ajada suheldes ning kõike polegi vaja alati vormistada bürokraatlikult, selgitatakse seadusmuudatuse seletuskirjas.

Suuremate, igapäevakulutuste raame ületavate kulutuste asjus jääb aga eestkostjatele alles aruandekohustus. Näiteks kui eestkostetav pärib vara või saab mõne hinnalise kingituse. Või ka, kui tema hoiuarvele on aja jooksul kogunenud suurem summa ja see ühel hetkel kasutusele võetakse. Sellisel juhul tuleb kohtule esitada tõendusmaterjal selle kohta, et eestkostetava vara või raha on kasutatud tema jaoks ja tema huvides. Olgu see siis mõni tema jaoks ostetav erivahend, tema omanduses oleva vara korrashoid

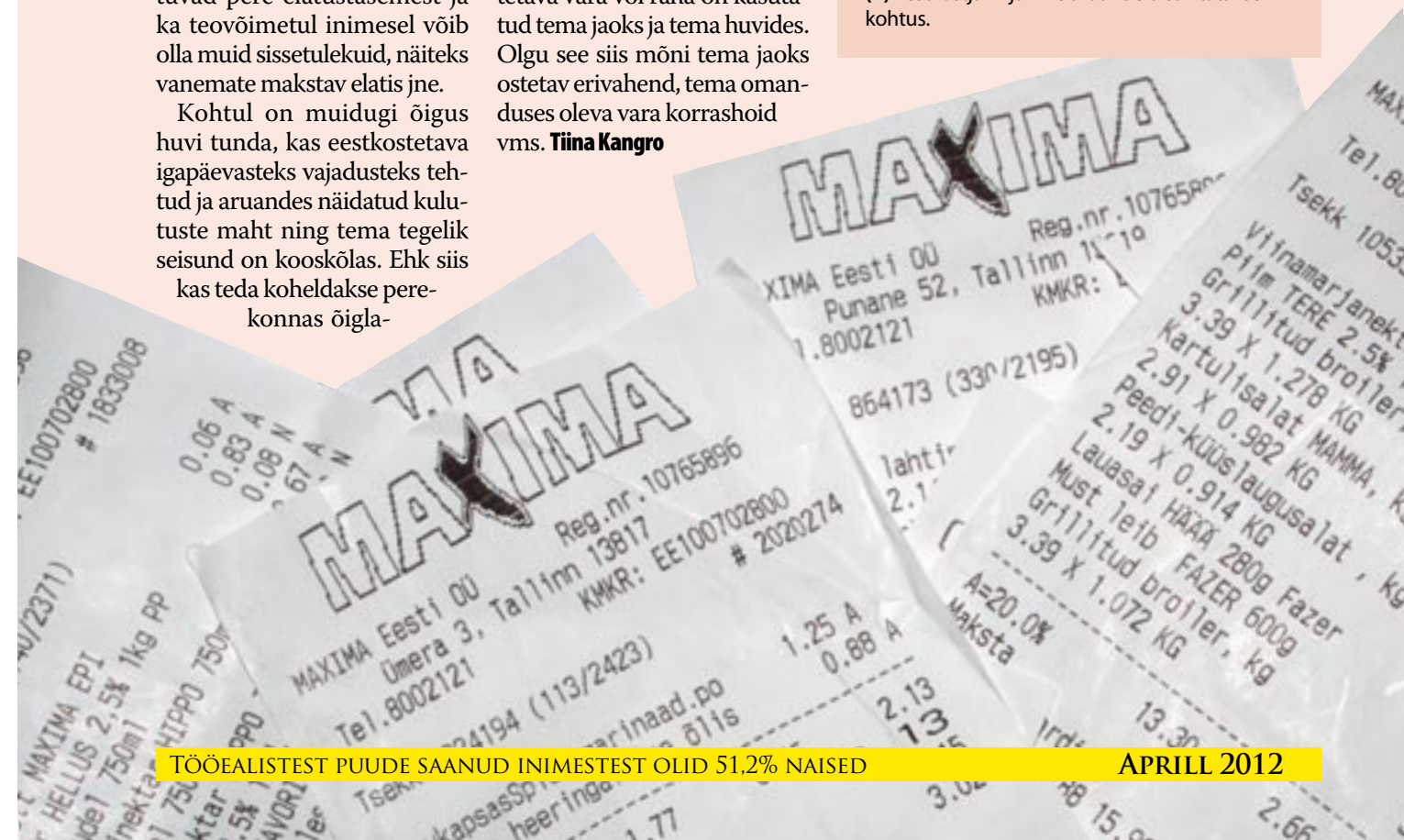
vms. **Tiina Kangro**

Perekonnaseadust muudetakse

- Praegu käib perekonnaseaduse § 194 sõnastuse muutmine. Alla joonitud kohad lisatakse senisele tekstile. Kuni muudatuse jõustumiseni kehtib senine seadus ja sellest lähtuvalt ka kõik senised protseduurid.

§ 194 Eestkostja aruandekohustus

- (1) Kohus võib igal ajal nõuda eestkostjalt informatsiooni tema ülesannete täitmise kohta.
- (2) Eestkostetava vara valitsemise ja eestkostja muude ülesannete täitmise kohta esitab eestkostja kohtule iga-aastase kirjaliku aruande. Aruandes tuuakse eraldi välja tehtud kulutused ning lisatakse neid tõendavad dokumendid. Igapäevaseks ülalpidamiseks tehtud kulutuste kohta näidatakse aruandes ära igas kuus keskmiselt kuluva summa suurus ja neid tõendavaid dokumente ei lisata.
- (3) Kohus peab aruannet sisuliselt kontrollima, hindama tehtud kulutuste põhjendatust ning nõudma vajaduse korral selgitusi või aruande parandamist ja täiendamist.
- (4) Eestkostja kirjalikke aruandeid säilitatakse kohtus.

ÜHISVARA JA KAASOMAND: AGA KUI TEISEKS OSAPOOLEKS ON EESTKOSTETAV?

PUUTEPUNKTIDELE KIRJUTAS KESKEALINE NAINE, KES ON OMA SÜGAVA VAIMUPUUDEGA VENNA EESTKOSTJA OLNUD SESTSAATI, KUI ISA JA SEEJÄREL KA EMA SURID. PÄRANDUSEKS JÄI VANEMATEST MAJA, MIS NÜÜD ON ÕE JA VENNA KAASOMANDIS OLEV VARA. SIIN ONGI TEMA MUREKIRI.

Venna puue sai alguse sünnitramast. Füüsiline tervis on tal hea, kuid vaimselt on ta siiani nagu paariaastane laps. Mängib autodega, vaatab lastesaateid ja lasteraamatuid, ta ei tea midagi sellest, kust tuleb raha või mis teid pidi jõuab poodi piim. Kapist ta toitu ise kätte ei saa, ei saa hakkama ka enda pesemisega, teda tuleb riidesse panna. Kogu mu elu on vend olnud meie pere liige ja nii ka nüüd, kus mu peresse kuulub abikaasa ja meie kaks last.

Elame väikeasulas, meie vanemate ehitatud eramus. Saame kõige kenasti hakkama, aastaid oleme pannud venna pensioni tema pangakontole, sest suudame praegu mehega nii palju teenida, et kogu pere elab ära. Vahel harva oleme võtnud venna arvelt raha mõne suurema väljamineku tarvis.

KELLE OMA?

Maja on aga vana, vajab hädasasti remonti. Oleks vaja ka juurdeehitist, sest praegu jagab 12-aastane poeg tuba oma vaimupuudega onuga. Nad saavad hästi läbi, aga murdeikka jõudnud poiss vajaks siiski juba omaette tuba. Ja loomulikult oleks ka vennal mugavam olla eraldi toas. Kuna pool majast kuulub aga eestkostetavale, ei saanud me pangast laenu, sest selline kinnisvara ei sobinud tagatiseks.

Aastaid tagasi planeerisime venna pensioniraha koguda, et ehitada sellega välja väikse ärklitua. Uue eestkostjate järelevalve korra tõttu ei ole meil aga võimalik kogunenud raha enam sel otstarbel kasutada. Kuna elame majas viiekesi, tohib vend seaduse järgi finantseerida vaid oma osa ehk siis viiendikku remondist.

Ja mitte miski ju ei tõesta, et kõik need varasemad aastad, ka need, kus pensioni maksti postkontoris sularahana kätte, oleme oma perega minu venda üleval pidanud oma raha eest.

Ma ei ole eriti kurtja inimene. Aga kui varem tundsin, et venna enda peres hoidmine ja tema eest hoolitsemine on õige ja vaatamata raskustele peabki see nii olema, siis viimasel ajal olen hakanud kahtlema. Ma ei tohi temasse enam suhtuda kui ühte meie pere võrdsesse liikmesse ja pean igal sammul tõestama, et ma ei taha tema abitust ära kasutada.

Mul on peast läbi käinud mõte, et ehk ei peakski järgmisel korral eestkostet enam pikendama. Perekonnanõuanduse järgi mul pole ju venna ülalpidamise, hooldamise ega eestkostekohustust. Aga süda valutab ... ka vanemad ju lootsid nii.

Ja tegelikult, võta või jäta, olen ma seadusjärgses lõksus. Kui loobuksin eestkostest ja "annaksin" venna riigile hooldada, peaksin ma temalt välja ostma poole oma perekonna eluasemest. Riik võtaks siis selle raha, et teda hooldekodus ülal pidada. Ent millega ma selle välja ostan – laenu ma ju pangast ei saa.

Minu meelest lõhub uus perekonnanõuandus perekonda. Me ei korralda ju oma pere rahaasju ja väljaminekuid selle järgi, kes kui palju sisse toob. Olen lõputult tänulik oma hoolivale ja kannatlikule mehele ja mõistvatele lastele, kelleta ma poleks saanud olla kõik need aastad venna

eestkostja ja hooldaja. Aga kui see uus seadus nüüd lisapingeid toob, võib-olla nad ühel päeval enam ei jaksa hoolida ja mõista?

KUIDAS EDASI?

Venna eestkostjana tunnen end nüüd nagu töötaja, kelle tööandjaks on riik ja ülesandeks subjekti ja tema vara eest vastutamine. Pean andma aru ja tõestama, et pole eksinud. Aga kuhu jääb siis palk, koolitused, tunnustus, mis töö juurde kuuluvad? Ja tööandjale saaksin esitada avalduse töölt lahkumiseks, kui lepingu tingimused mulle ei sobi. Ning siis veel kogu see suhtlemine kohtuga. Seal peaks igal eestkostjal olema "oma inimene", kes on konkreetse perega rohkem kursis. Eestkostet määrates ju käis kohtunik kodus, uuris põhjalikult elamistingimusi ja vaatas inimestele näkku. Miks ei võiks siis seesama inimene teha edaspidi meid puudutavaid otsuseid? Pangas ja kindlustuses meil ju on oma haldur.

Loodan väga, et teemaga jõutakse edaspidi ka sinnani, et seadusmuudatused laieneksid ka mulle, kes ma olen eestkostetava õde, mitte ema.

Õde (40)

OMA 44-AASTASE VENNA EESTKOSTJA

P. S. Pärast juristide kommentaaridega tutvumist olen šokis ja palun anonüümsust. Tunnen, et mind on alandatud. Toimetusele on minu isik teada.

ENT MÕTISKLEGEM EDASI. KUI ÕDE PEAKS MAKSMA VENNALE ÜÜRI, KUID SAMAS TA HOOLDAB SÜGAVA PUUDEGA VENDA ÖÖPÄEV LÄBI – TOIDAB, RIIETAB, PESEB, KASIB JA ABISTAB TEDA –, SIIS KAS VEND EI PEAKS MAKSMA ÕELE SELLE EEST PALKA? ÕEL POLE JU ISEGI PEREKONNASEADUSE JÄRGI KOHUSTUST OMA VENDA HOOLDADA (NAGU ON VANEMATEL JA LASTEL). KUID PIISAVAD SOTSIAALTEENUSEID EI SAA VEND KUSKILT.

VÕI PEAKS ÕDE ASUTAMA HOOLDUSTEENUSEID OSUTAVA FIRMA JA ESITAMA KOHTULE AKTSEPTIIVSUS FIRMA HOOLDUSTEENUSTE EEST ESITATUD ARVED? JA SIIS JÄÄKS VEND VÕLGU NING AASTAKÜMNETEGA MAKSAS ÕELE OMA KINNISVARAGA?

KUHU ME VÄLJA JÕUAME? OTSIME SELGITUSI JÄRGMISES NUMBRIS.

Kohtuniku kommentaar

Harju maakohtu kohtunik Sirje Õunpuu:

Väide, mille kohaselt maja ei sobi laenu tagatiseks, ei vasta tõele. Juriidiliselt kindlasti sobib, kui selleks on kohtu nõusolek. Kui maja kuulub kahele omanikule, siis selle renoveerimiseks peab olema mõlema omaniku nõusolek. Venna nõusolekut asendab siin kohtu nõusolek, või siis kohtu poolt maja renoveerimistinguteks määratud erieestkostja nõusolek.

Ükski seadus ei keela kasutada eestkostetava arvele pensionist laekunud raha talle kuuluva elamu (1/2) remondiks. Samas ei ole kirja autor ka siiani midagi valesti teinud. Miks peaks muretsema selle pärast, kuidas töendada, kust raha arvele on tulnud? Kui ei ole kinget või pärandust, siis jääbki üle vaid pensioni laekumine. Ja suurepärase, kui pere on pensioni kõrvalt suutnud koguda raha ka eestkostetavale kuuluva eluaseme remontimiseks.

Tegelikuses kohtunik lõpuks annabki vajalikud nõusolekud, kui neid kohtult küsitakse. Hirmul on lihtsalt suured silmad ja inimesed oletavad täiesti valesti, neil puuduvad juriidilised teadmised ja teadmatus tekitab hirmu. Kõik on tegelikult lahendatav. Samas ei saa ma lubada, et kohus hakkab kõikidele õigusabi jagama. See ei ole kohtu ülesanne ega kooskõlas õigusemõistmise põhimõtetega.

JURIST: EESTKOSTETAVA VARA EI OLE PEREKONNA OMA

Tõsi on see, et kirjas lahtud muredega hakkavad kokku puutuma järjest rohkemad pered. Varem elasid nii rasked invaliidid enamasti hooldekodus, neil polnud sugulasi ega vara. Ka eluase polnud varem ilmingimata eraomandis. Uurisime, kuidas kirjeldatud olukorras käituda. Kas midagi seaduses vabab veel muutmist?

"Kirjas tõstatatud probleem on põhiliselt emotsionaalne. Varasuhetest arusaamine on meie ühiskonnas veel õbluke, sageli kipuvad perekonnad vaatlema teovõimetut sugulast kui "asja", kelle eest hoolitsemisel võetakse küll vastutus, kuid kelle vara ja raha, olgugi enamasti napp, ei kuulukski justkui talle, vaid kogu perekonnale. Ka kirja saatnud õde peaks mõistma, et pool maja on ju venna oma. Vanematelt on see vara jäänud neile kahepeale, täpselt pooleks. Ometi elab majas viis inimest, seega ilmselt kasutab õe perekond ka osaliselt venna vara. Kes pinda rohkem kasutab, peaks ju tegelikult maksma teisele poolele üüri. Ka ei saa seda vaadelda nii, et venna rahast tohib hooldada vaid viiendikku majast – talle kuulub ju pool," rääkis Puutepunkte konsulteerinud jurist.

Tema sõnul on probleem suuresti selles, et kui üks kaasomanik on samal ajal teise kaasomaniku eestkostja, siis on olukorda sisse kirjutatud huvide konflikt. "Eestkostja võib muidugi mõelda, et ta teeb ju oma venna jaoks kõik parimal moel – aga samas ta tahaks kogu seda maja kasutada oma äranägemise järgi. Kuid eestkostja määratakse ju selleks, et seista hea eestkostetava vara ja huvide eest."

Ta tõi näite, kus kolm last, kellest üks oli Downi sündroomiga, said vanematelt päranduseks elamispinna. Nad hindasid selle ühise kasutamise riski ja otsustasid selle maha müüa ning osta puudega õele tema osa eest eraldi väiksema korteri, mis sätikis tema vara eraldi ja muuhulgas tagaks tema toimetuleku ka siis, kui õde-venda näiteks poleks. "See on üks headest lahendustest," viitas jurist.

Üks risk on see, et teoreetiliselt võib ühisvara korral tulla kõne alla ka eestkostetava vara müük omavalitsuse algatusel, kui näiteks kunagi tulevikus ei suuda õe pere enam venna eest hoolitseda ja on vaja katta tema elamiskulusid hooldekodus vms. Ilmselt suudab õde sellist olukorda siiski vältida, aga see kõik nõuabki asjade juriidikast arusaamist. PP

Vaata ka telesaadet

ETV kanalil pühapäeval kell 15.30,
kordused laupäeval kell 9, teisipäeval kell 12.45 ja
kolmapäeval kell 17.30 (ETV 2)

TARTU ÜLIKOOLI KLIINIKUMI LASTEFOND JULGUSTAB ABI KÜSIMA

Oleme oma tegevusaastate jooksul toetanud aparatuuri ostmist Tartu Ülikooli Kliinikumi Lastekliinikusse ja ka teiste kliinikute lasteosakondadesse ning abistanud paljusid perekondi üle kogu Eesti ravikulude (sh toidusegud jms) katmisel või aparatuuri hankimisel koduseks kasutuseks.

Viimastel aastatel oleme laienenud. Oleme aidanud soetada aparatuuri ka väiksemate haiglate sünnitusosakondadesse, toetanud perekondi näiteks lapse ravile transportimisel jms.

Võib-olla vajad ka sina abi? Või tead kedagi, kes hädasti vajab?

Uuri meie taotlusvorme ning kui otsustad abi küsida, saada vajalikud dokumendid meiliaadressile info@lastefond.ee.

KUI OLED ERAISIK:

Taotluse võib teha arst, sotsiaaltöötaja, perekond või lähedased.

Taotlusele tuleb lisada kaaskiri selgitusega arstilt ja/või sotsiaaltöötajalt, sealhulgas hinnang ravi põhjendatuse kohta koos alternatiivsete ravivõimalustega.

Juurde tuleb lisada ka Eesti haigekassa või muu asjakohase institutsiooni (kohalik omavalitsus vms) kirjalik otsus temapoolsest toetusest äraütlemise kohta.

KUI ESINDAD ORGANISATSIOONI:

Taotlus tuleb esitada koos eelarvega.

Vormid leiad Lastefondi kodulehelt www.lastefond.ee menüüpunkti alt "Abivajajale".

TASUB TEADA!

- Fond ei maksa tavaliselt raha otse abivajajale, vaid tasub taotleja eest ravimite, meditsiiniteenuste vms arved.
- Veendu enne taotluse esitamist, et see vastab kindlasti eelpool toodud nõuetele.
- Lisaks palume arvestada, et avatud heategevusorganisatsioonina peame andma aru üldsusele ja selle jaoks kajastame kõiki abistamisi koos pildimaterjalidega ka oma kodulehel. Selleks kogume eraisikutelt tagasisidet abistatavate tervise ja käekäigu kohta korra kvartalis, organisatsioonidelt igal kuul või vastavalt kokkulepetele.

PUUTEPUNKTIDE APRILLINUMBER VALMIS LUGEJATE-KAASAMÖTLEJATE TOEL

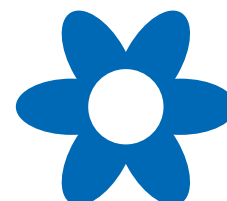

Kallid lugejad, see ajakiri on valminud ja postkastidesse jõudnud järgmiste inimeste toel: Astrid Paulus, Vaike Vares, Margit Pajuri, Helen Teigar, Maria Sults, Aire Orula, Ester Peterson, Marina Kogerma, Eliis Areng, Elo Lember, Silvi Jänes, Mare Oja, Eha Trantmann, Eva Lehepuu, Külli Saarits, Carmen Raudsepp, Alic Aaso, Rika Joala, Krista Ein, Inge Vatsa, Vitali Madison, Ksenia Haavistu, Aili Graps-Grafs, Kristel Krischka, Ave Taal, Annika Raig, Raili Veski, Kadi Ojaku, Taisa Saat, Reet Jepisova, Tiina Salus, Ere Tött ja Hannes Ritson. Õla on alla pannud ka riigiko-

guliige Helmen Kütt, Perearst Mall Lepiksoo OÜ ja aktiviseerimiskeskus Ave. Annetustest kogunes seekord 689 eurot, mis on peaaegu viiendik ajakirja kuludest.

Kirjastamist toetavad jätkuvalt "Puutepunkti" telesaate tootja OÜ Haridusmeedia ning toimetuse liikmed Tiina Kangro, Anne Lill ja Kaidor Kahar. Osaliselt rahastab Puutepunkte Euroopa Sotsiaalfond. Eelmist, käesolevat ja kahte järgmist ajakirjanumbrit kaastrahastab Hasartmängumaksu Nõukogu.

Väga suur tänu kõikidele toetajatele! Loodame, et suudame hoida ajakirja elus seni, kui leiame väljaandele püsirahastaja.

**Kui saad aidata.
Või kui tead kedagi,
kes saab:
MTÜ Puutepunktid
a/a 221053907379**